

ARCHEOLOGIENOTA MECHELEN - STADION

J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBEELLEN,
E. DIRIX, A. SYS, E. AUDENAERT
& K. BOUCKAERT

DECEMBER 2017

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Mechelen - Stadion

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix,
Annelien Sys, Evelien Audenaert en Kevin Bouckaert

Opdrachtgever

Olivier Somers
Kleine Nieuwendijkstraat 53
2800 Mechelen

Projectnummer

2017K337

Plaats en datum

Kortenaken, 19 december 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017K337
ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>11</i>
3	Bureauonderzoek	15
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>15</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data</i>	<i>22</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>25</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>37</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	38
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>38</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>38</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>39</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>40</i>
5	Bibliografie	41
6	Figurenlijst.....	42
7	Plannenlijst.....	44

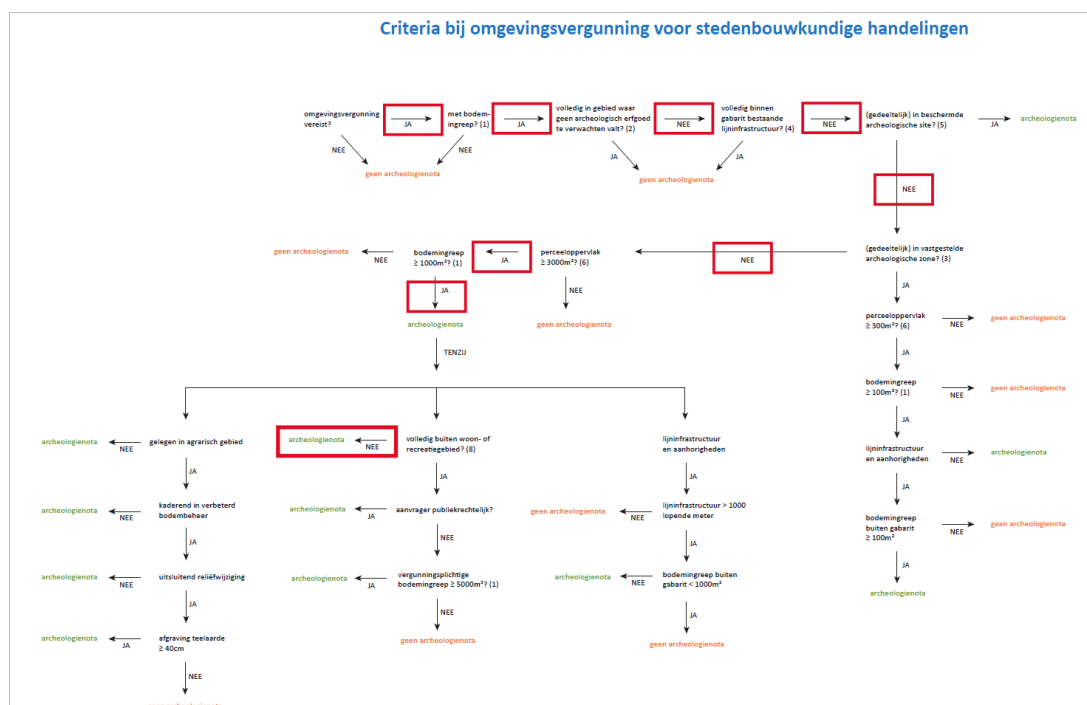
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een stedenbouwkundige aanvraag is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

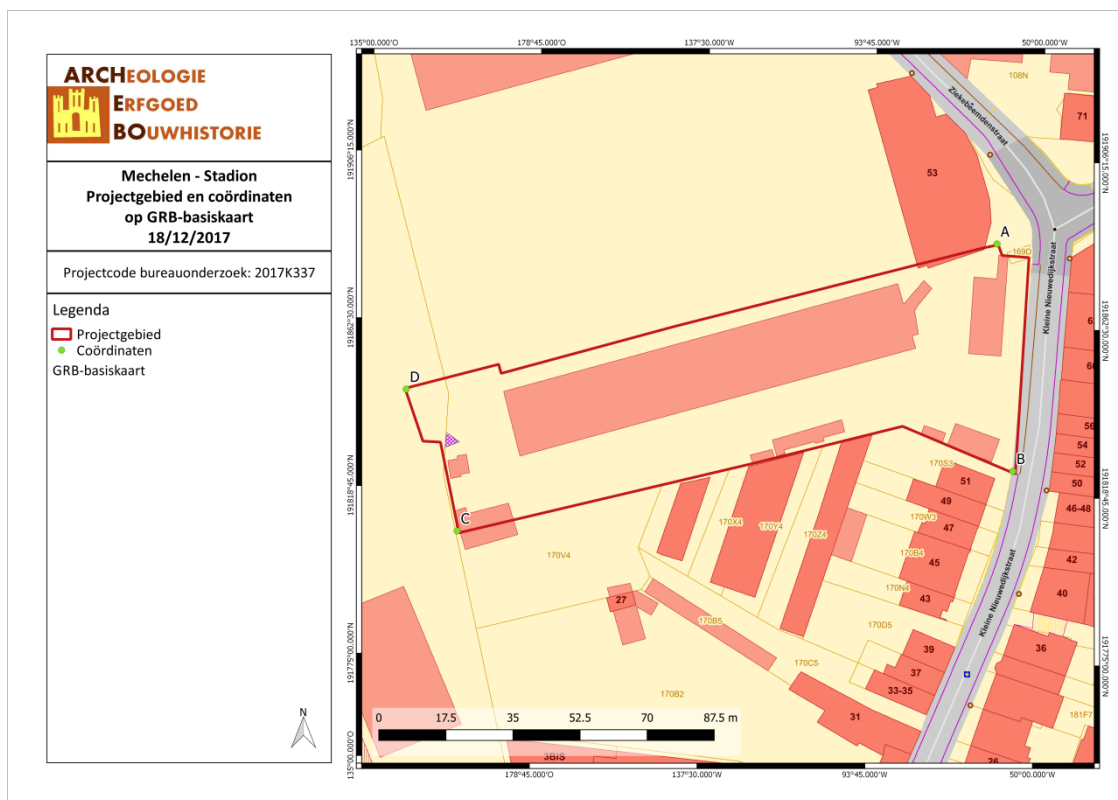
Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van KV Mechelen een archeologienota opgemaakt voor het AFAS-stadion van KV Mechelen aan de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen. De modernistische zittribune van 1952 zal gesloopt worden om plaats te maken voor een nieuwe tribune dat zal bestaan uit vier verdiepingen en een entresol tussen verdieping 1 en 2. Er komt geen kelderverdieping. De verdiepingen zullen verbonden worden met de andere, recente delen van het stadion. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6 526 m².

Aangezien de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in december 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersonen bij de opdrachtgever, KV Mechelen, waren dhr. Marc Faes en architect Robrecht Asnong. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de

reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

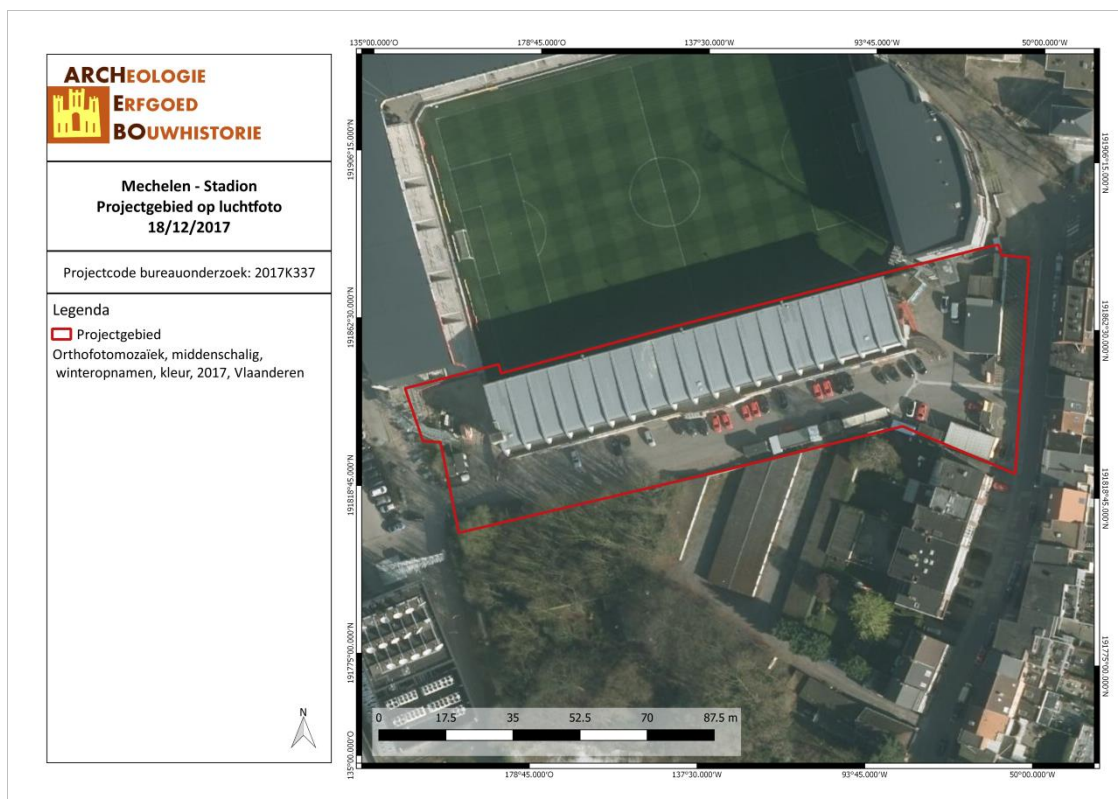
Administratieve fiche			
Naam site:	Mechelen - Stadion		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Provincie Antwerpen, Mechelen, Kleine Nieuwedijkstraat 53		
Kadaster:	Mechelen, afdeling 2, sectie B, perceelnummers 168s & 171h		
Coördinaten:	A	X	158338.384
		Y	191884.625
	B	X	158343.535
		Y	191825.417
	C	X	158198.869
		Y	191807.342
	D	X	158184.932
		Y	191844.070
Opdrachtgever:	Olivier Somers Kleine Nieuwedijkstraat 53 2800 Mechelen		
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba		
Projectcode bureauonderzoek:	2017K337		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	KV Mechelen		
Grootte projectgebied:	Ca. 6 526 m ²		
Uitvoeringsperiode:	5 – 19 december 2017		
Reden van de ingreep:	Sloop van het zuidelijk deel van het stadion, bouw van nieuwe tribune en lokalen.		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, stedenbouwkundig, stadion		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

MEST/17/12/05/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied betreft een gedeelte van het stadion van KV Mechelen, aan de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen, gelegen in de Belgische provincie Antwerpen. Het projectgebied komt overeen met de zuidelijke vleugel van het stadion. De modernistische zittribune werd gebouwd in 1952 naar het ontwerp van architect Joseph-Louis Stynen. Na de constructiefase kende het gebouw verschillende, soms ingrijpende, aanpassingsfasen tussen 1967 en 2017. Niveau 0 wordt ingenomen door sanitair, de business loge, een kantine, kleedruimtes, technische lokalen en dergelijke. In de galerijen bevinden zich kantoren, de persruimte en een restaurant. In de bovenste verdieping, net onder het dak van de zittribune, bevinden zich 17 loges. Langs weerszijde van het gebouw loopt een gebogen trap die bezoekers van het gelijkvloers naar niveau 1 en 2 kan brengen. Aan de westelijke kant van het gebouw is ook een lift voorzien.

Het bestaande gebouw heeft het bodemarchief vermoedelijk verstoord tussen circa 1,8 meter (fundamentsplaat) en 12 meter (fundamentspalen) onder het maaiveld.

Figuur 4: Foto 1: Het stadion vanuit westelijke hoek (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)

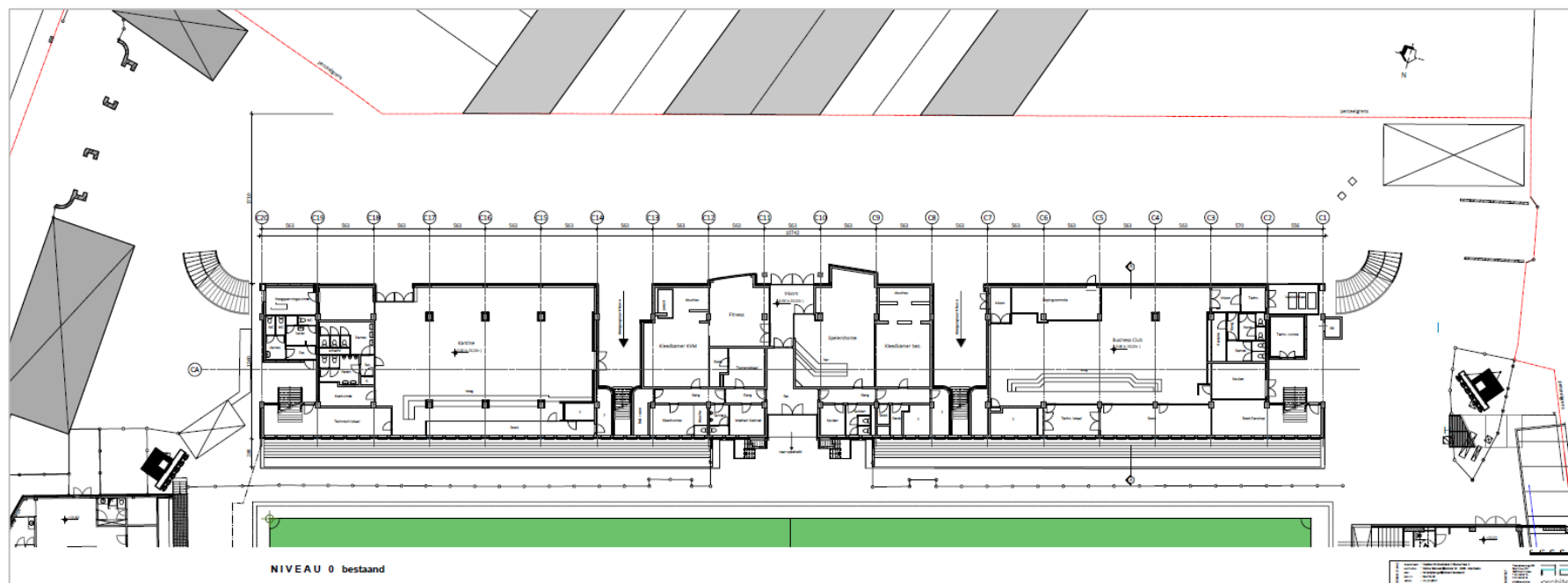
Figuur 5: Foto 2: Het stadion vanuit westelijke hoek, verharding (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)

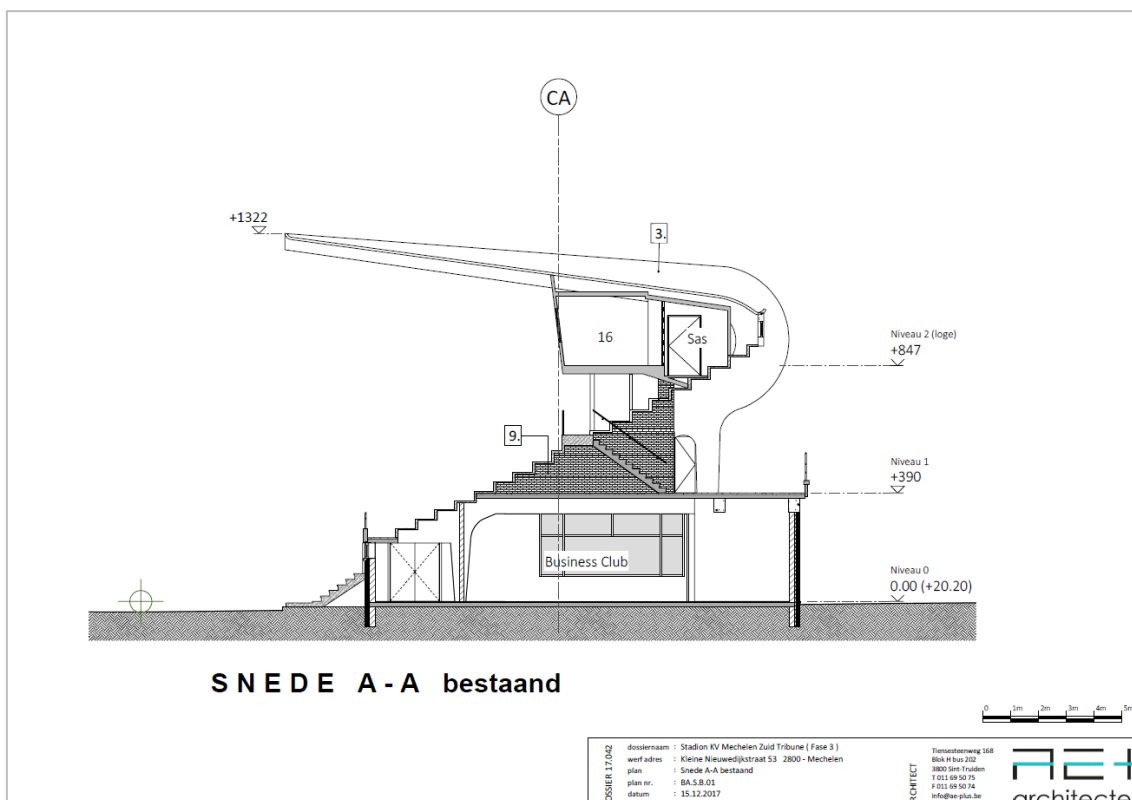
Figuur 6: Foto 3: De gaanderijen met lokalen (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)

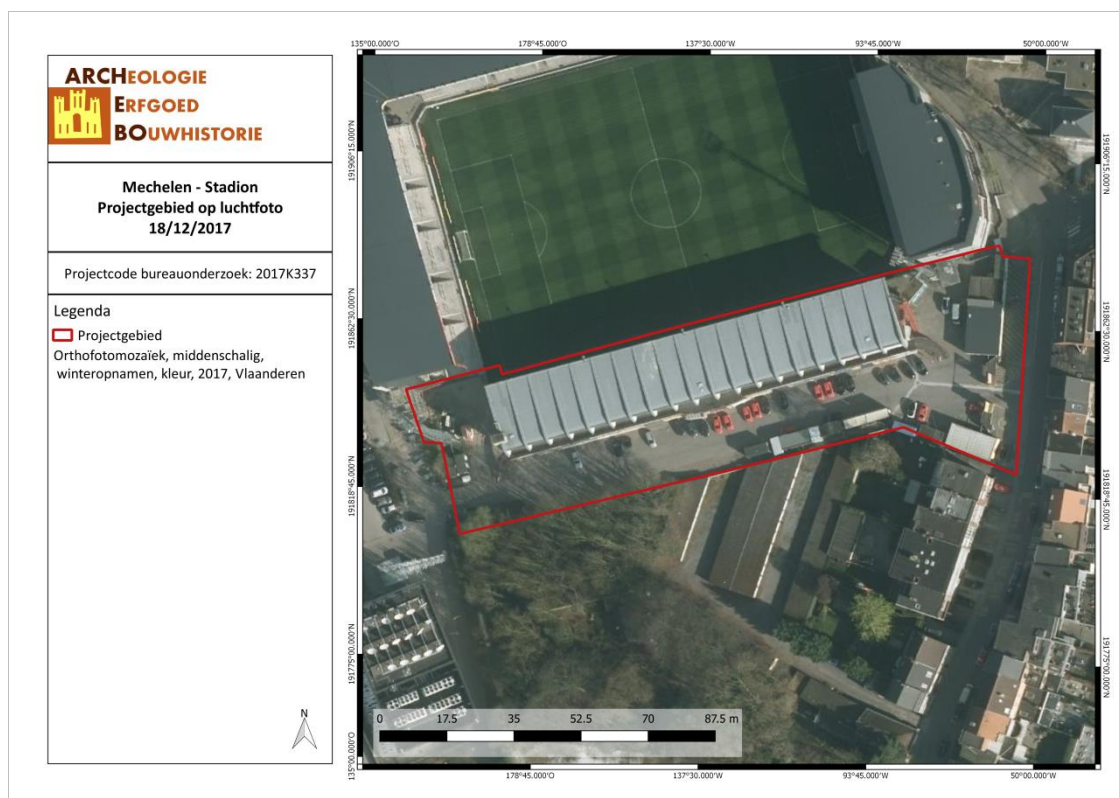
Figuur 7: Foto 4: De huidige tribune (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)

Figuur 8: Bestaande toestandplan (AE+ architecten, december 2017)

Figuur 9: Sneede A-A bestaande toestand (AE+ architecten, december 2017)

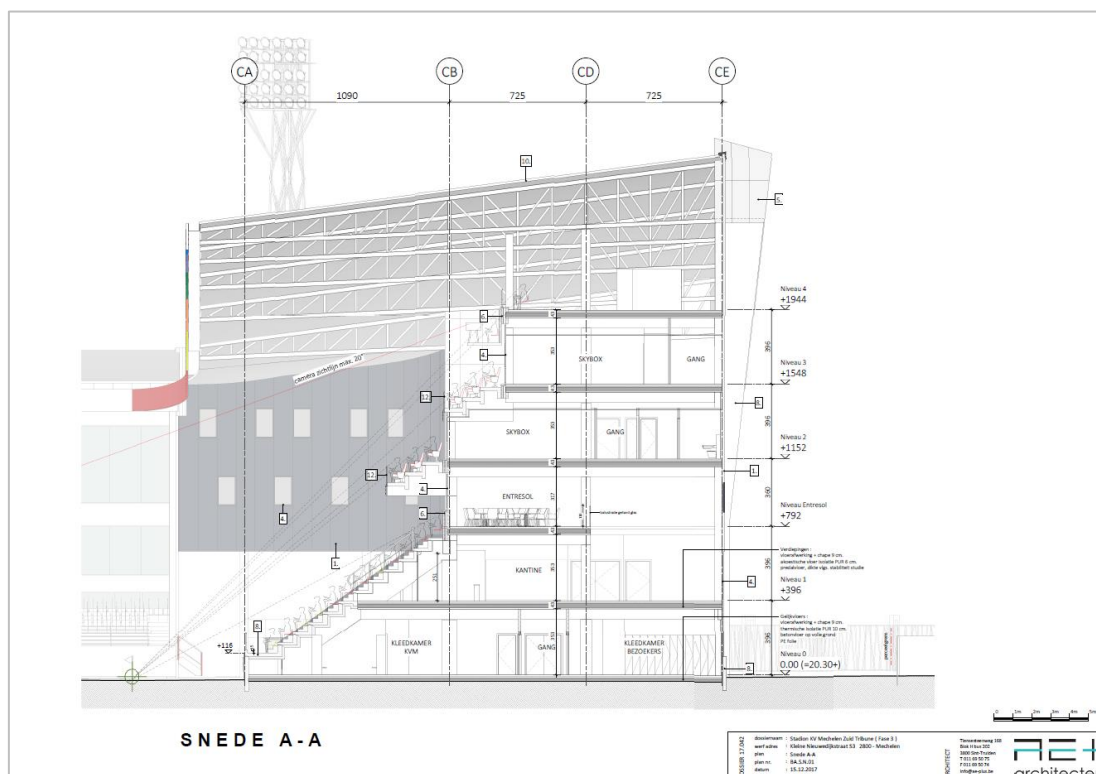
MEST/17/12/05/3 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

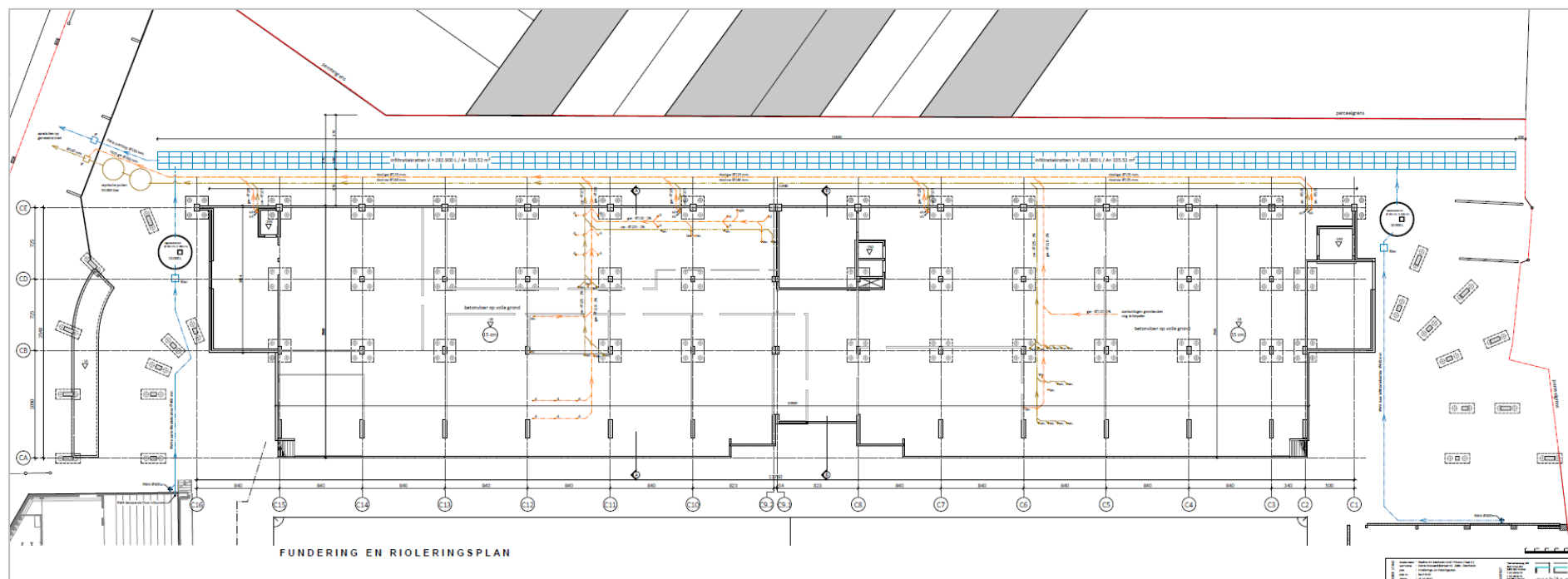
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het zuidelijk deel van het stadion zal gesloopt worden om plaats te maken voor een nieuw gebouw dat zal bestaan uit vier verdiepingen en een entresol tussen verdieping 1 en 2. Er komt geen kelderverdieping. Op het gelijkvloers komen een spelersruimte, bergingen, een inkomhal, sanitair en een kantine. Aan de oostelijke kant van het gebouw komt een trappenhal en een goederenlift. In het midden en aan de westelijke kant van het gebouw worden eveneens een lift en een trappenhal ingepland. Aan de noordgevel wordt opnieuw een zittribune gepland. De ruimte tussen het gebouw en de zuidelijke perceelsgrens tot aan de Kleine Nieuwendijk wordt opnieuw verhard en ondergronds voorzien van infiltratiebekken.

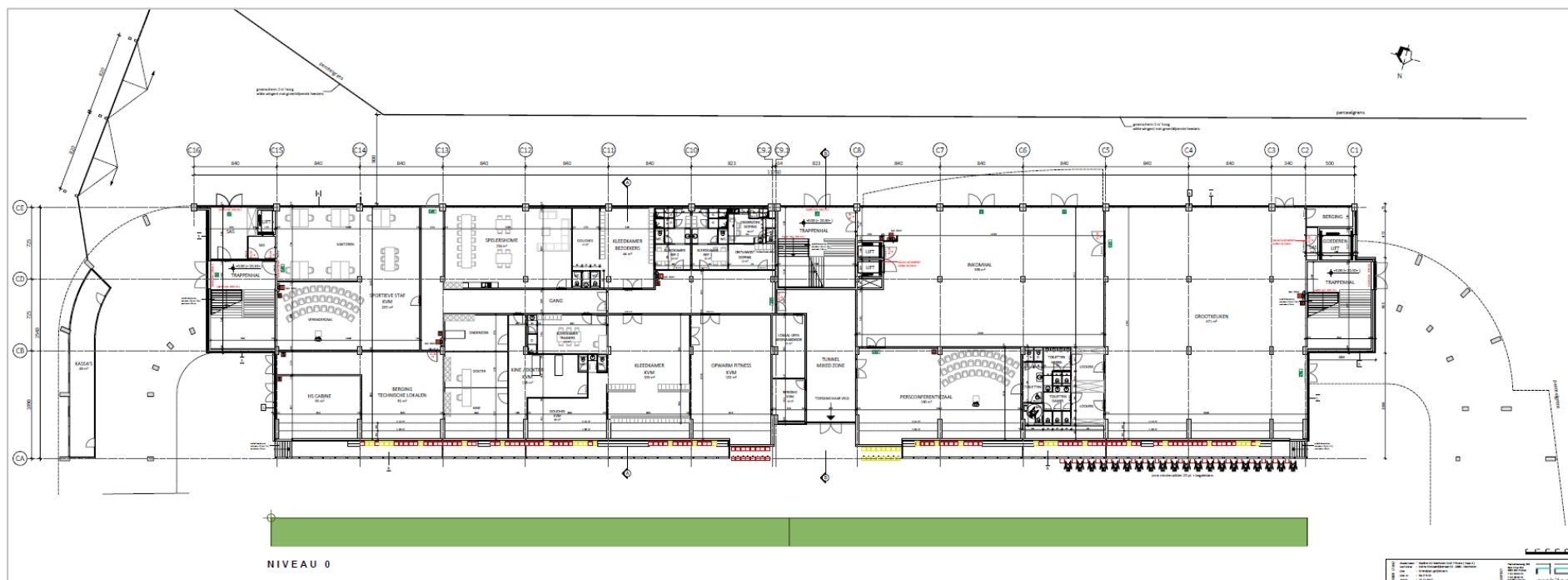
Het gebouw zal vervolgens meerdere verdiepingen krijgen en een tussenverdieping tussen niveau 1 en 2. Deze verdiepingen zullen verbonden worden met de andere delen van het stadion. Deze verbindingen zullen steunen op funderingspalen die ca. 12 à 15 m diep in de grond zullen zitten. Op de eerste verdieping komen een berging, sanitair en een grote kantine, naast de zitplaatsen in de tribune. De entresol wordt eveneens voorzien van enkele zitplaatsen, sanitair en een keuken. Niveau 2 en 3 krijgen skyboxen en een skybar, sanitair en zitjes in de westelijke verbinding. Niveau 4 tenslotte krijgt twee lokalen voor de technieken en een persruimte. Het gebouw zal voorzien worden van drie liftschachten die een diepte zullen kennen van ca. 1,8m onder het maaiveld. Er worden twee regenwaterputten aan weerszijden van het nieuwe gebouw geplaatst op een diepte van ca 250cm. Het infiltratiebekken wordt op geringe diepte geplaatst. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6 526 m².

Figuur 11: Snede A-A van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017)

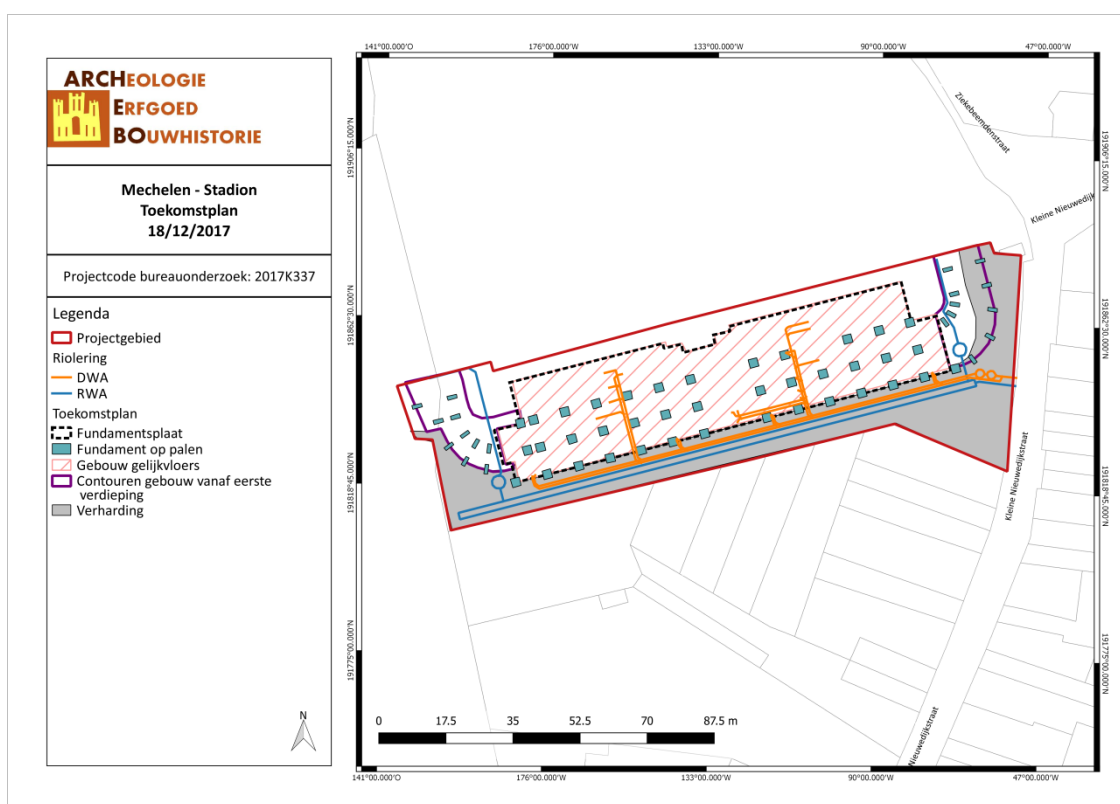
Figuur 12: Fundamentsplan van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017)

Figuur 13: Grondplan van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017)

Figuur 14: 3D-impressie van het geplande gebouw (AE+ architecten, november 2017)

MEST/17/12/05/4 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

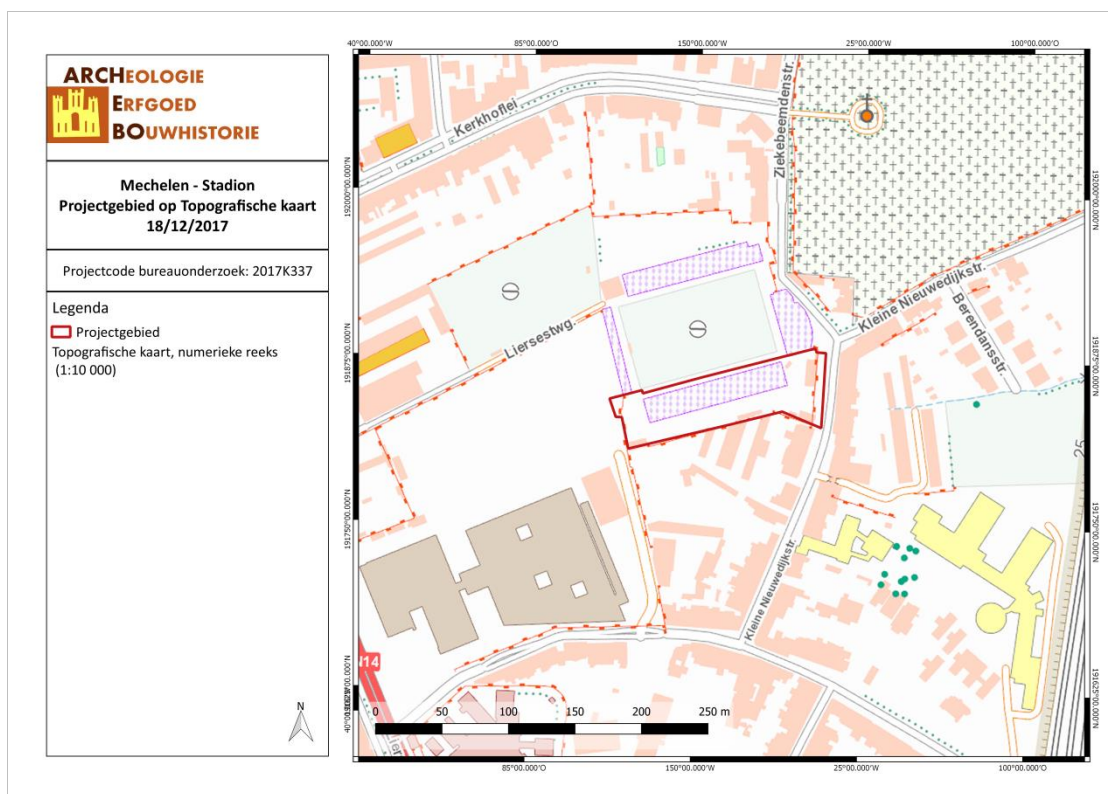
In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in gegeoreferende vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

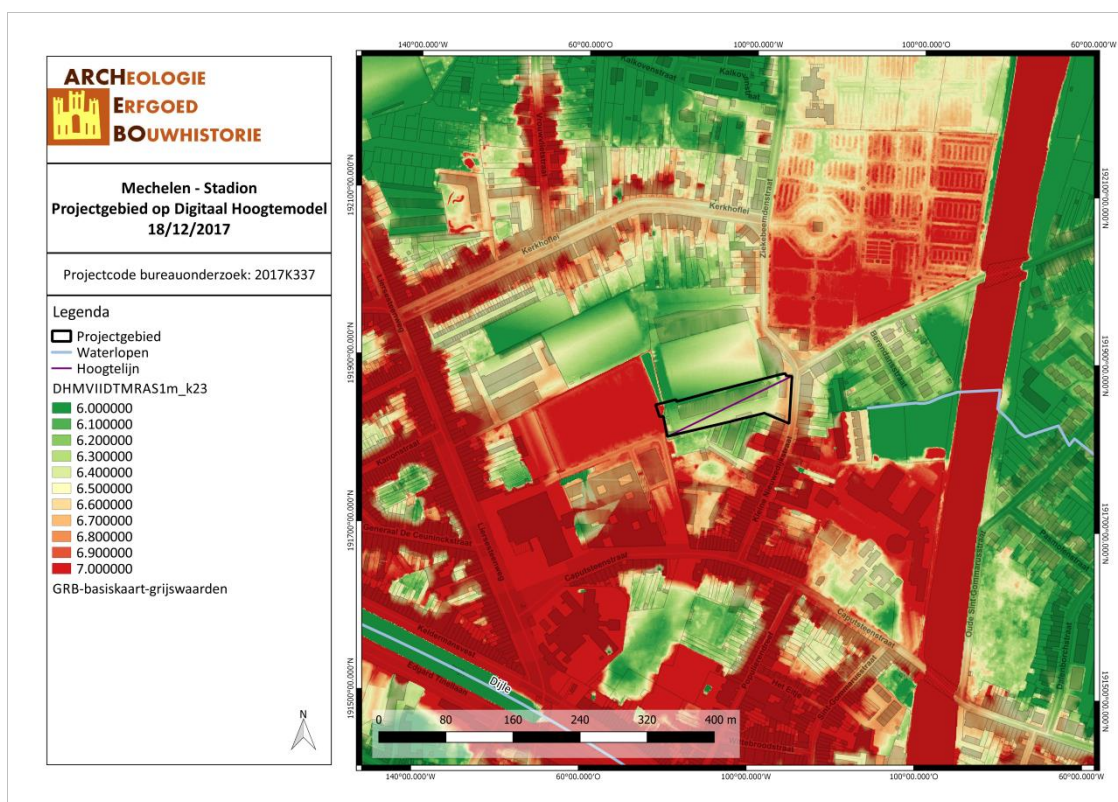
Het projectgebied betreft het Stadion van KV Mechelen, gelegen in de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen, gelegen in de Belgische provincie Antwerpen. Het projectgebied ligt ca. 300m ten noordoosten van de historische stadsmuren van Mechelen. De gemeente Mechelen bestaat uit zes deelgemeenten, namelijk Mechelen zelf, Walem, Heffen, Hombeek, Leest en Muizen. De gemeente wordt begrensd door de gemeenten Rumst, Sint-Katelijne-Waver, Bonheiden, Boortmeerbeek, Zemst, Kapelle-op-den-Bos en Willebroek. Mechelen ligt ca. 20 km van de hoofdstad Brussel, ca. 20 km van Antwerpen en ca. 25 km van Leuven.

MEST/17/12/05/5 - Digitale aanmaak

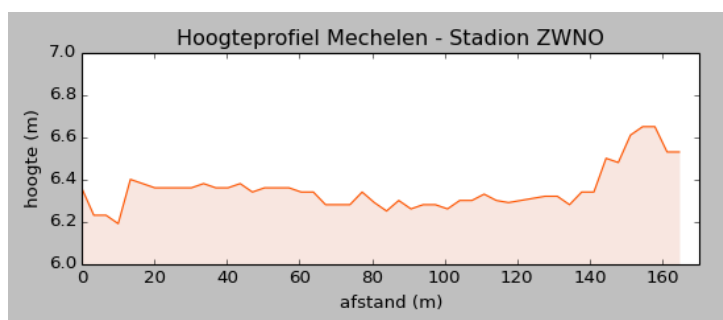
Figuur 16: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017)

Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het projectgebied tussen ongeveer 6 en 7,5 meter boven de zeespiegel. Ca. 350m ten zuidwesten van het projectgebied stroomt de Dijle, ca. 500m ten noordoosten stroomt de rivier Vrouwvliet en op ca. 100m ontspringt een zijrivier van de rivier Vrouwvliet. Kadastraal ligt het perceel in Mechelen, afdeling 2, sectie B, perceelnummers 168s & 171h.

MEST/17/12/05/6 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017)

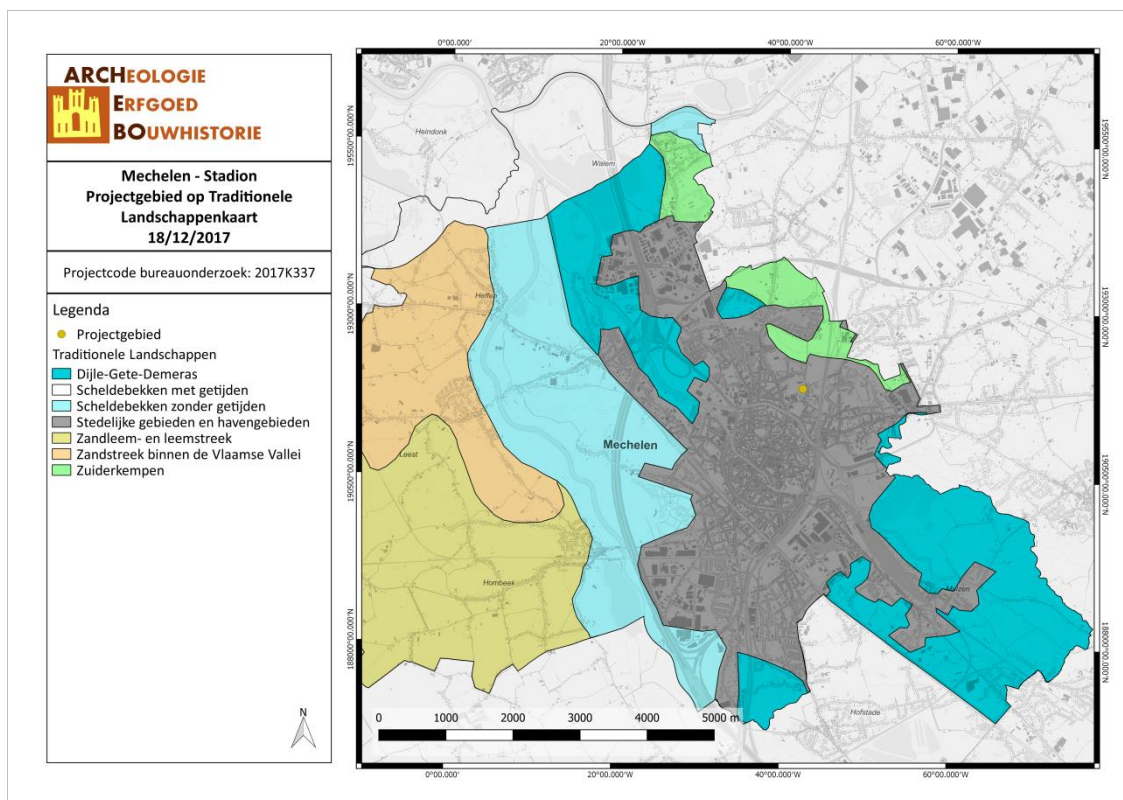

Figuur 18: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2017)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied ligt aan het Stadion van KV Mechelen, aan de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen, gelegen in de Belgische provincie Antwerpen. Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Stedelijke gebieden en havengebieden'. Andere delen van Mechelen worden gekarteerd als Dijle-Gete-Demeras, Scheldebekken met en zonder getijden, Zandleem- en leemstreek, Zandstreek binnen de Vlaamse vallei en een klein deel Zuiderkempen.

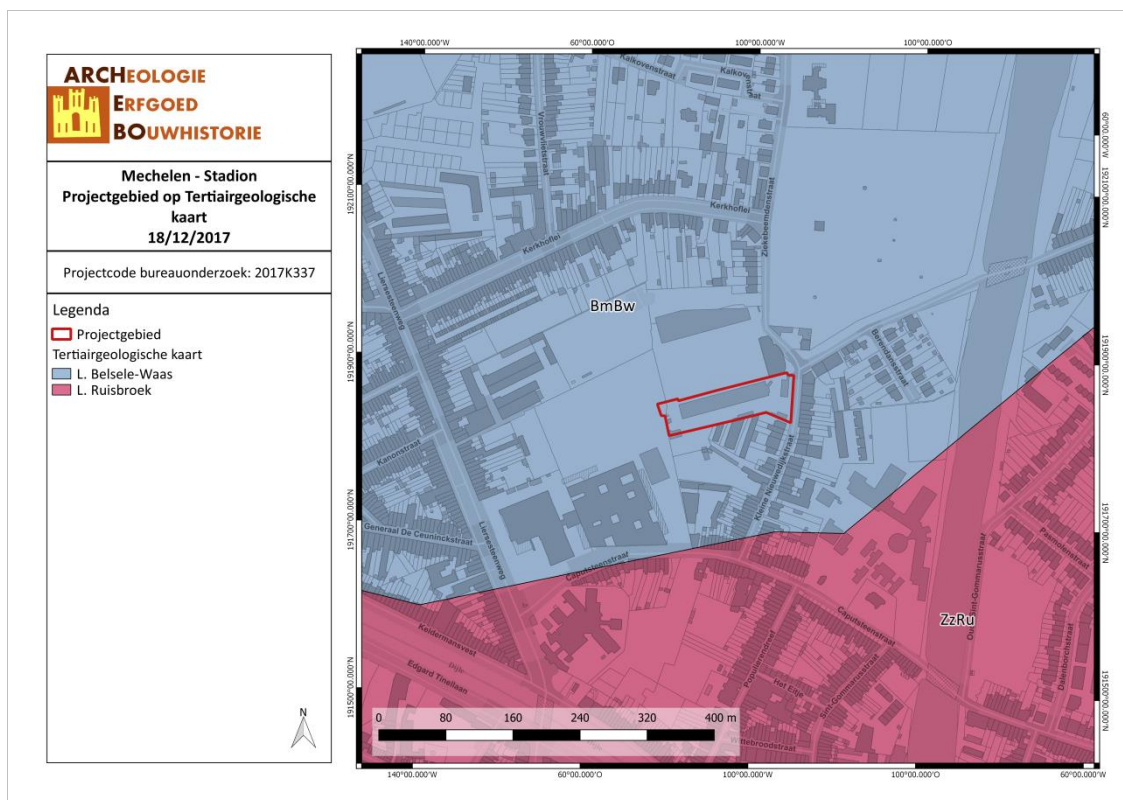
MEST/17/12/05/7 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Mechelen aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het projectgebied zich binnen het Lid van Belsele-Waas. Het wordt gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, kleihoudend tot grijze klei, met silthoudend, gebioturbeerd, kalkhoudende horizonten, glauconiet- en glimmerhoudend. Het Lid van Belsele-Waas hoort toe tot de formatie van Boom en de groep van Rupel. Het voornaamste lithologische kenmerk is klei. De afzettingen van Rupel zijn mariene zanden en kleien uit het Oligoceen (28,4-33,6 miljoen jaar geleden).¹

¹ Pieter Laga, Stephen Louwyte, en Stéphane Geets, *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*, Geologica Belgica 4, 2001, 143; Frieda Bogemans, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - kaartblad 23, Mechelen* (Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 1996), 11.

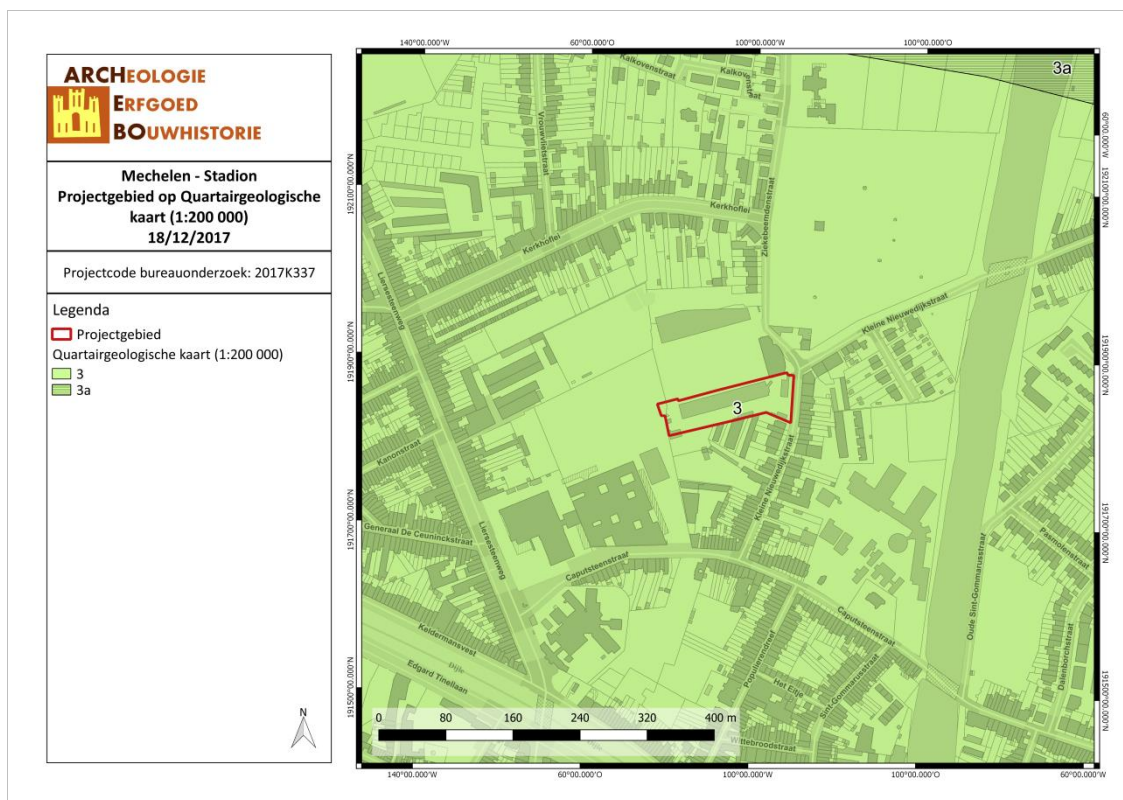

MEST/17/12/05/8 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017)

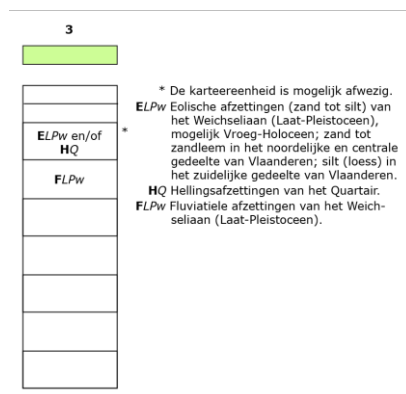
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen type 3. In type 3 bestaat de Quartaire bodem uit eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Dit zijn zand tot zandleembodems in het noordelijk en centrale gedeelte van Vlaanderen. In het zuidelijk gedeelte van Vlaanderen bestaat deze bodem uit silt (loess). Deze bodem wordt mogelijks gevolgd door hellingsafzettingen van het Quartair. De onderste laag bestaat uit (FLPw) fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

MEST/17/12/05/9 - Digitale aanmaak

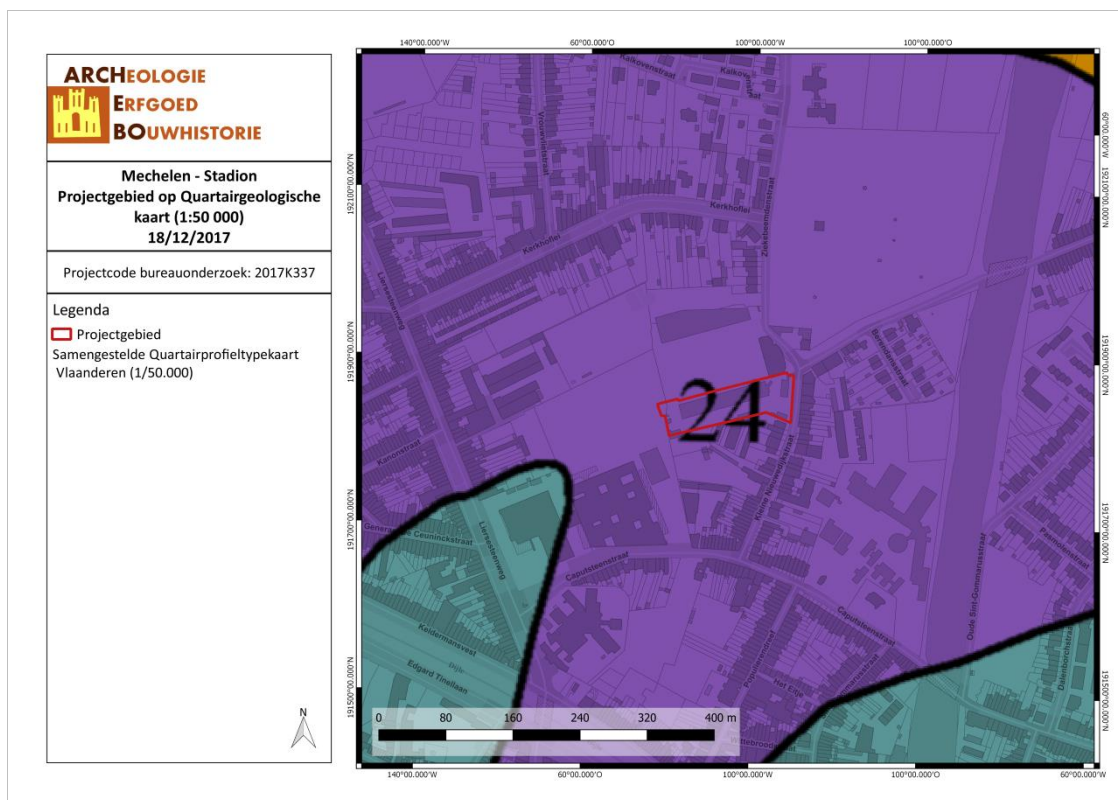
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017)

Figuur 22: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied type 24, dat bestaat uit het Lid Bos van Aa en het Lid Lembeke, beiden van de Formatie van Zemst en uit de Formatie van Gent. Het Lid Bos van Aa bestaat uit grofkorrelige rivierafzettingen ontstaan door meerdere fining-up cycli, die bestaan uit grinthoudend tot grintrijk zand aan de basis en halffijn zand tot klei aan de top. Het Lid Lembeke bestaat uit zandige vlechtende rivierafzettingen, opgebouwd uit zeer fijn tot medium zand en soms met lemige intercalaties die weinig kunnen zijn. De Formatie van Gent tenslotte bestaat uit eolische afzettingen en afzettingen van lokale oorsprong. Dit is zand tot lichte zandleem in het Dekzandgebied, zandleem in het Overgangsgebied, met een mogelijk alternerend complex van zand- en leemlagen en herwerking van het tertiair materiaal.²

² Bogemans, Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - kaartblad 23, Mechelen, 35–37, 44, 64.

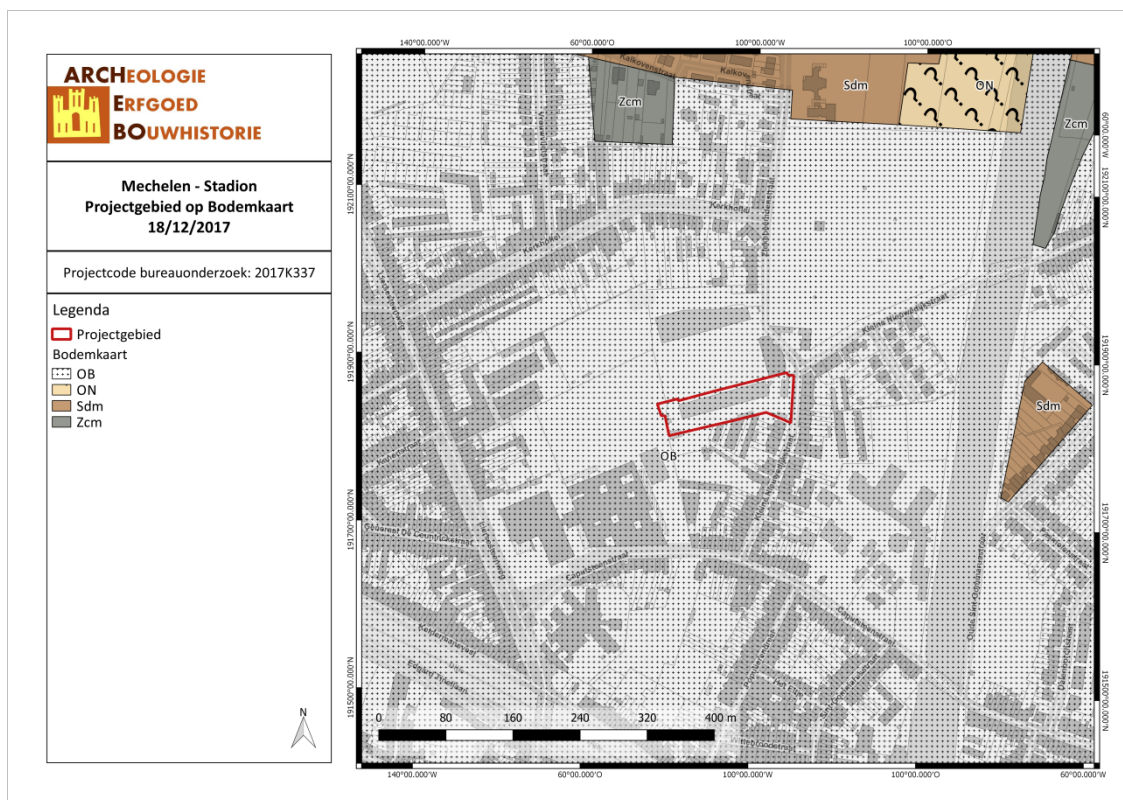
MEST/17/12/05/10 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Quartairegeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

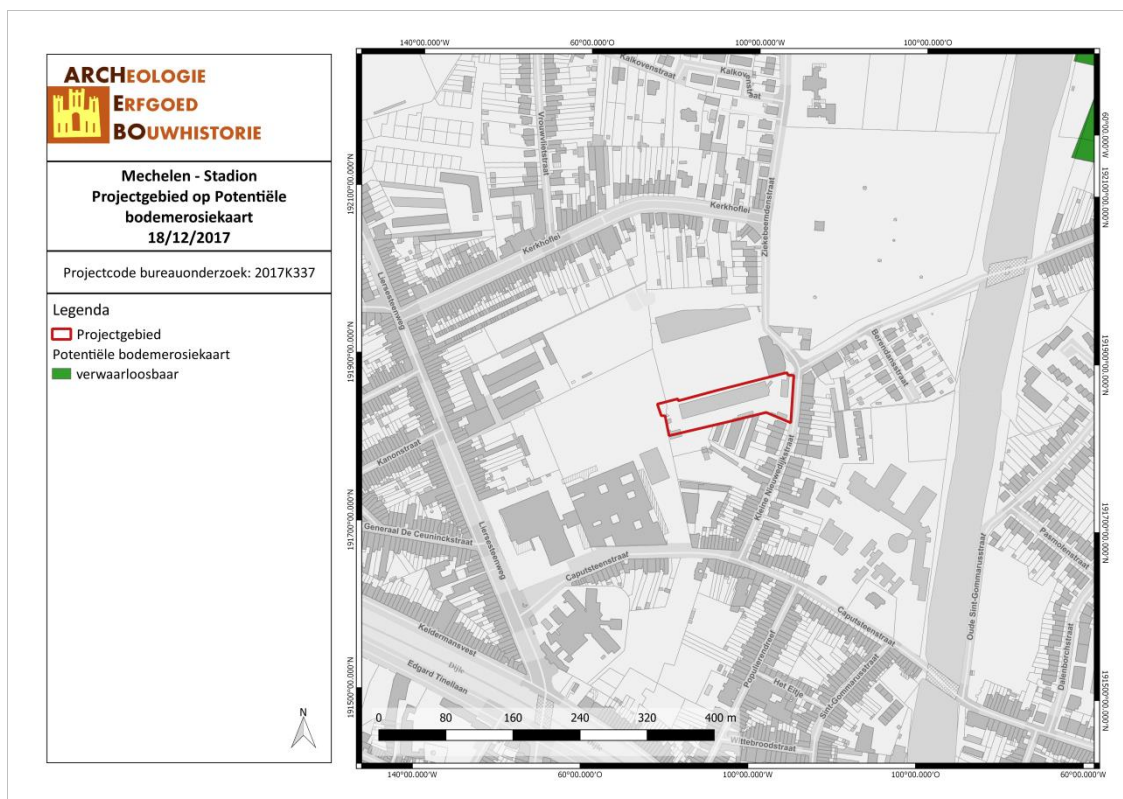
Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt zowel het projectgebied als de ruime omgeving omschreven als OB, onder bebouwing.

Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaat ligt het projectgebied grotendeels binnen 'Andere bebouwing', het westen wordt gekarteerd als 'Akkerbouw' en een stuk in het noorden als 'Weiland'.

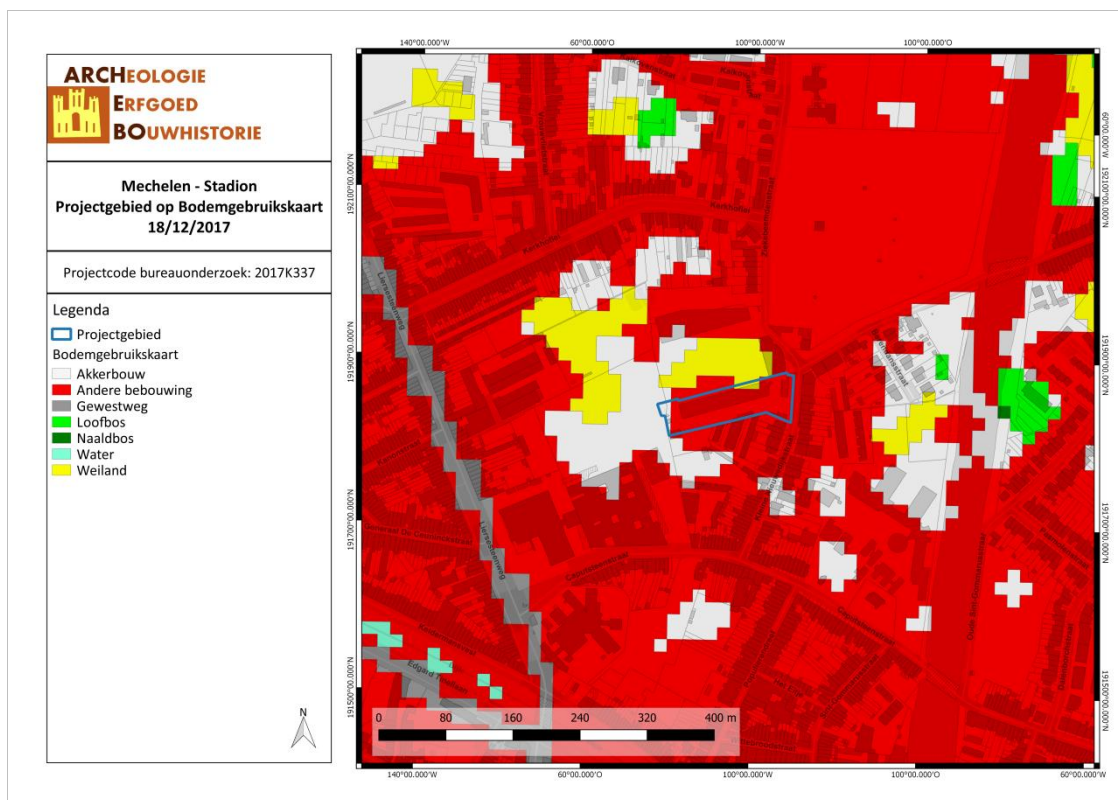
MEST/17/12/05/11 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017)

MEST/17/12/05/12 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/13 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe en ruime omgeving.

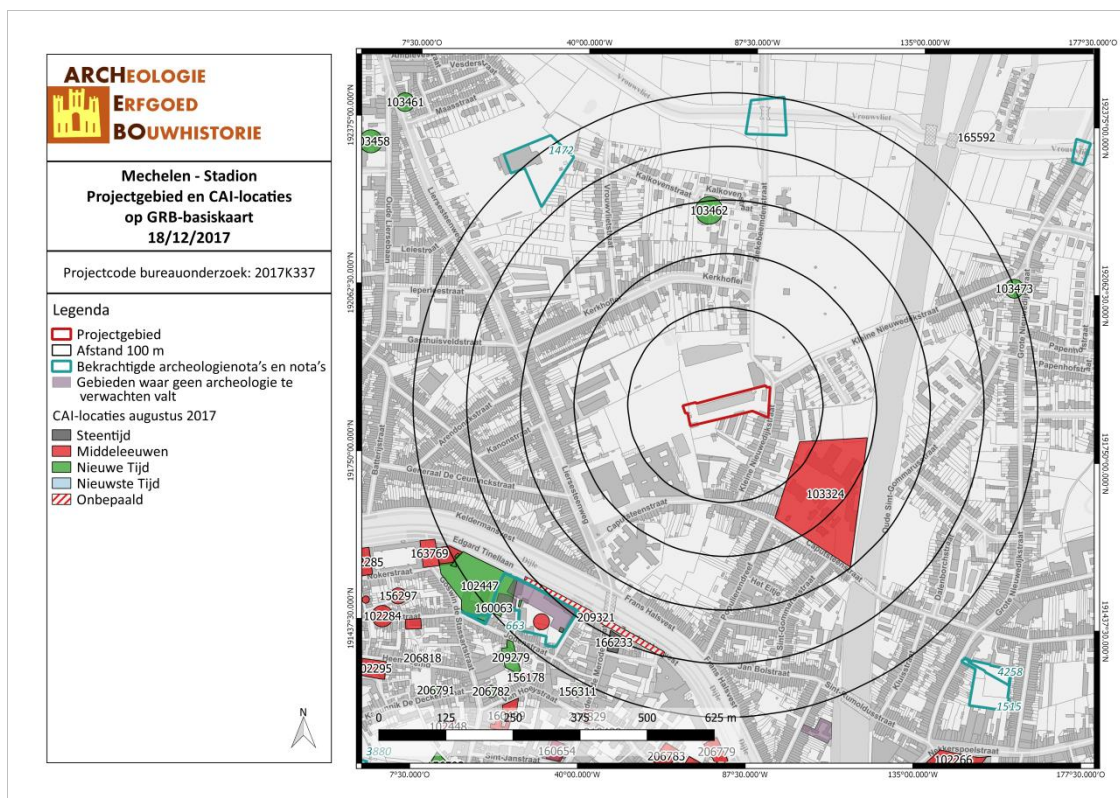
Tussen ca. 250 en 300m ten noorden van het projectgebied zijn sporen gevonden van een 18de-eeuws pesthuis (CAI-locatie 103462). Ca. 500m ten oosten van het projectgebied zijn sporen van een 18de-eeuwse molen (CAI-locatie 103473) gevonden en tussen ca. 90 en 300m ten zuidoosten zijn sporen van een Laatmiddeleeuws Lusthof gevonden (CAI-locatie 103324). De meeste archeologische vondsten zijn natuurlijk geregistreerd binnen de historische stadsmuren van Mechelen, ten zuidwesten van het projectgebied. Op ca. 400m zijn niet nader gedateerde massieve muurresten gevonden (CAI-locatie 209321). Het zijn vermoedelijk resten van de fundering van de stadswallen. Ongeveer op dezelfde locatie werden in een lage densiteitsstrooing Vroegmesolithische vondsten (CAI-locatie 166233) gevonden uit verschillende occupatiefasen. In totaal werden 174 stuks in lithisch materiaal gevonden. Het gaat voornamelijk over debitageproducten.

Ca. 450m ten zuidwesten van het projectgebied is een laatmiddeleeuwse afvalput gevonden met verschillende soorten aardewerk waaronder blauw-grijs, rood, Siegburg en Majolica. Daarnaast werden ook niet nader gedateerde funderingen en kelders gevonden van een klooster (CAI-locatie 156212). Ca. 50m meer zuidwestwaarts zijn sporen van een 16de-eeuwse egalisielaag gevonden, die mogelijk werd aangevoerd bij de ontwikkeling van het klooster (CAI-locatie 162337), en een 16de-eeuwse beerput (CAI-locatie 150392). Ongeveer op dezelfde locatie werd eveneens een reeks Laatmiddeleeuwse grachten gevonden (CAI-locatie 159156). De onderlinge relatie kon niet altijd worden bepaald. Ca. 500m ten zuidwesten van het projectgebied zijn een 17de-eeuwse beerput, 19de-eeuwse puinlagen en pijlers in baksteenmetselwerk gevonden (CAI-locatie 160063). Ca. 550m ten zuidwesten van het terrein werden eveneens meerdere vondsten gedaan, waaronder 19de-eeuwse muurresten van de herbergen

die er stonden voor de aanleg van het arresthuis (CAI-locatie 163769), een beerkelder die ook als afvalcontainer werd gebruikt. Daarnaast werd er ook een 16de-eeuwse zandstenen muur met bakstenen fundering van een huis (CAI-locatie 209279) gevonden en 17de-eeuws rood aardewerk, wit Maaslands aardewerk, steengoed uit Raeren, Siegburg, en Westerwald en een majolica (CAI-locatie 156311). Tenslotte werden tussen ca. 400 en 550m ten zuidwesten van het projectgebied sporen gevonden van een 17de-eeuws klooster (CAI-locatie 102447). Het werden onder andere over de fundering van een zuil van de eerste dominicanenkerk, een sierput, een wandelpad en twee waterreservoirs met dakvormige constructie (datering niet duidelijk) aangetroffen.

In de ruime omgeving van maximum 550 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

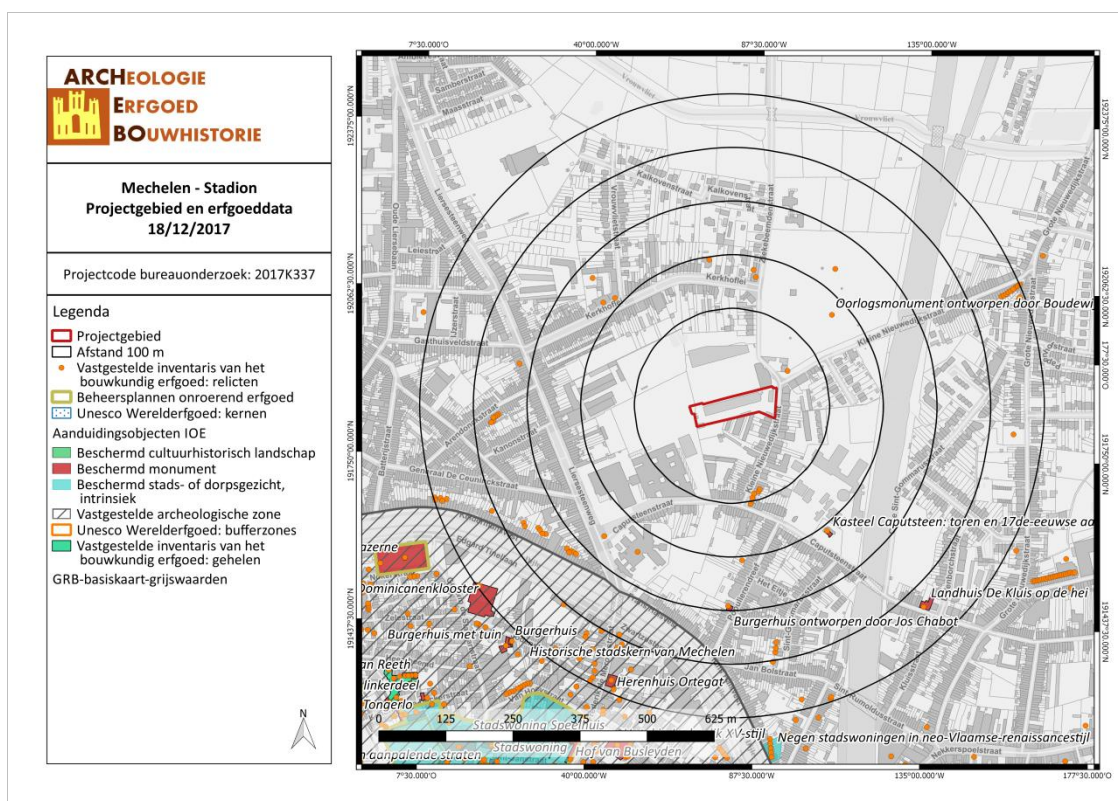
CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
209321	Muurresten	Onbepaald
156212	Afvalput met aardewerk	Middeleeuwen
162337	Egalisatielaag	Nieuwe Tijd
103462	Pesthuis	Nieuwe Tijd
209279	Zandstenen muur	Nieuwe Tijd
103473	Molen	Nieuwe Tijd
102447	Klooster	Nieuwe Tijd
150392	Beerput	Nieuwe Tijd
159156	Grachten	Middeleeuwen
160063	Beerput	Nieuwe Tijd
103324	Lusthof	Middeleeuwen
163769	Muurresten	Middeleeuwen
166233	Lithisch materiaal	Steentijd
156311	Aardewerk	Nieuwe Tijd

3.2.2 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.³

Het projectgebied ligt op ca. 300m van de historische stadskern van Mechelen. Daarnaast liggen er in de directe en ruime omgeving van het projectgebied meerdere bouwkundige relictten. Eén van deze relictten is Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel (ID 1480), waarnaar wordt verwezen in de benaming 'Achter de kazerne', die ook wel gegeven wordt aan de locatie van het stadion. Van de kazerne is enkel een torentje van de omheiningsmuur bewaard als bouwkundig relict. Net ten noordoosten van het projectgebied ligt de stedelijke begraafplaats (ID 1561) waar een oorlogsmonument staat ontworpen door Boudewijn Tuerlinckx (ID 5903, beschermd monument van 17-12-2012 tot heden). Op de kruising tussen de Kleine Nieuwendijkstraat en de Ziekebeemdenstraat bevindt zich nog de voormalige directeurswoning (ca. 1873), ook opgenomen als bouwkundig relict.⁴

MEST/17/12/05/15 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)

³ Agentschap Onroerend Erfgoed, “Inventaris Onroerend Erfgoed”, geraadpleegd 17 januari 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, “Directeurswoning”, Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 14 december 2017, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1466>.

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

De naam "Mechelen" is afgeleid van het Germaanse woord *'megalinum'* of *'machtig'*.⁵ Mechelse historici zijn het erover eens dat de eerste vermelding van Mechelen te vinden is in de oorkonde van keizer Hendrik II van 12 december 1008. De benaming komt ook voor in oudere bronnen van 1006, 980, 911 en 870 maar de echtheid hiervan wordt in twijfel getrokken.⁶ Archeologische vondsten wijzen aan de andere kant op veel oudere bewoning, opklimmend tot het Neolithicum. De stad ontstond op de oevers van de Dijle. In de 10de eeuw kwam het domein Mechelen in leen van de prins-bisschop van Luik, Mechelen werd een heerlijkheid. De stad Mechelen, met haar omringende gehuchten en dorpen, vormde binnen het hertogdom Brabant een afzonderlijke heerlijkheid die stand hield tot het einde van het ancien regime.

Een eerste stadsomwalling dateert van rond 1200. De tweede stadsomwalling werd gebouwd vanaf 1264-1268 en bevond zich op de plaats van de huidige ring rond Mechelen. Vanaf de 13de eeuw kende Mechelen een grote bloei. De familie Berthouts verwierf voogdijrechten over de Mechelse bezittingen begin 13de eeuw. Op het einde van de 14de-eeuw werden de hertogen van Bourgondië heren van Mechelen en in de 15de eeuw kwamen door Karel de Stoute een aantal bestuurlijke instellingen in Mechelen terecht. Dit leidde tot een nieuwe bloeiperiode: er werden paleizen gebouwd en de hofcultuur en de aanwezigheid van de bestuurlijke instellingen hadden een grote aantrekkingskracht. Mechelen werd de bestuurlijke hoofdstad van de Nederlanden.

In de tweede helft van de 16de eeuw eindigde dit doordat de bestuurlijke instellingen en hofhouding verhuisden naar Brussel. Mechelen werd geteisterd door godsdiensttroebelen. De Beeldenstorm (1566), de Spaanse furie (1572) en de Engelse furie (1580) zorgden voor een verwoesting van de kloosters binnen en buiten de stad.

De handel en nijverheid kregen een stimulans in de 18de eeuw door de aanleg van nieuwe verkeerswegen en de Leuvense Vaart. De 19de eeuw was een periode van explosieve bevolkingstoename door de industriële revolutie en de komst van de trein op het Europese vasteland. Mechelen was het knooppunt van het Belgische spoorwegnet en lokte heel wat industriële activiteit. Vanwege de bevolkingstoename ontstond er veel lintbebouwing in de gehuchten langs de belangrijkste uitvalswegen.⁷

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

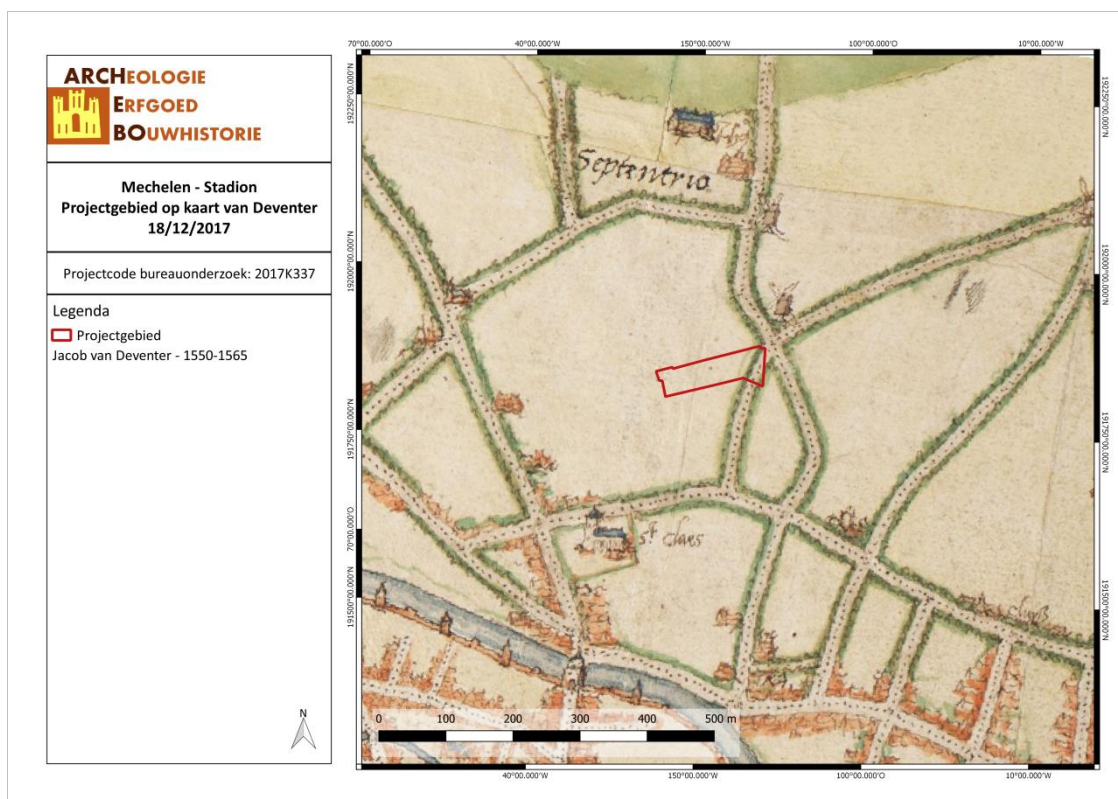
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijker bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

⁵ Maurits Gysseling, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226* (Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960), 674.

⁶ Raymond Van Uytven, *De geschiedenis van Mechelen: van Heerlijkheid tot Stadsgewest* (Tielt: Lannoo, 1995), 34.

⁷ B. Acke, B. Bartholomieux, en R. Trommelmans, "Archeologienota, Mechelen Elektriciteitstraat", *Archeologienota* (Ingelmuster, 2016), 11–12; A. Claus en E. Verbeke, "Archeologienota Mechelen, Kapelleblokstraat", *Archeologienota* (Gent, 2017), 27; Agentschap Onroerend Erfgoed, "Mechelen extra muros", *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 2017, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120411>.

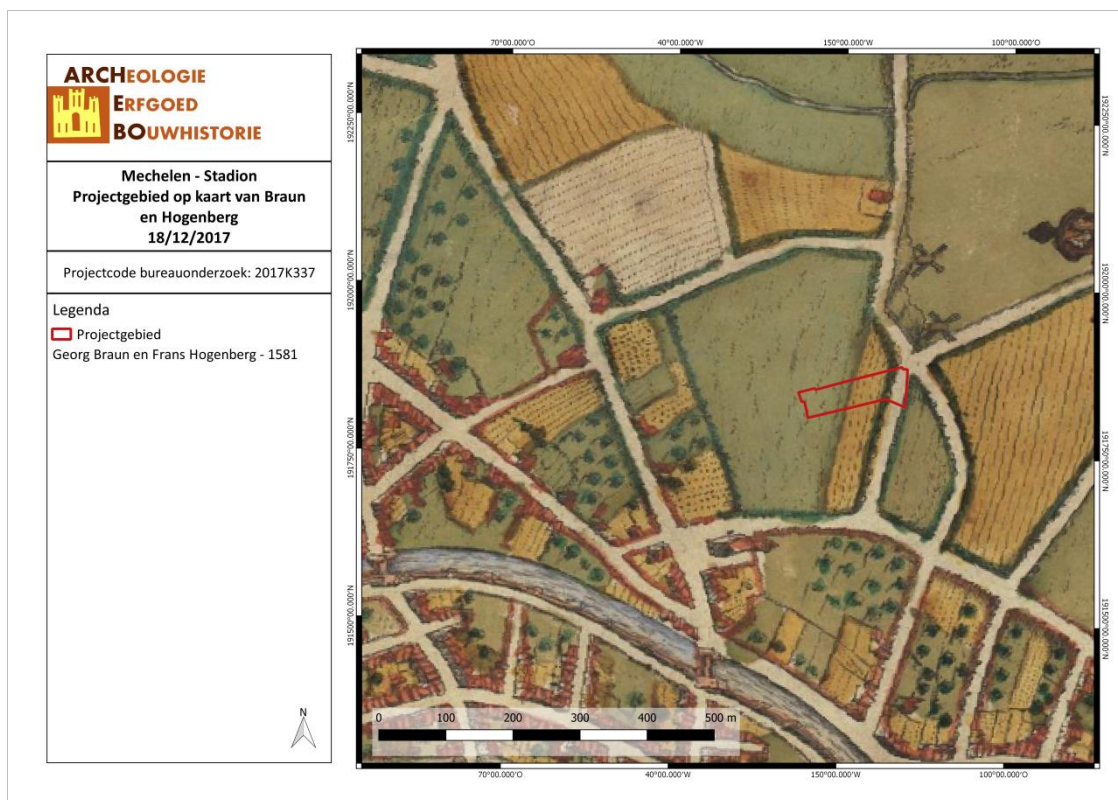
Tijdens de tweede helft van de 16de eeuw vervaardigde de **cartograaf Jacob van Deventer** in opdracht van de Spaanse koning Filips II de plattegronden van meer dan 220 steden van de oude Nederlanden. In de meeste gevallen gaat het om de oudste cartografische weergave van deze steden die vandaag nog wordt bewaard. De nauwkeurigheid van de kaarten wordt algemeen erkend; ze is het resultaat van het – voor die tijd uitzonderlijke – feit dat Jacob van Deventer zelf ter plaatse ging om de nodige opmetingen te doen. Op de Deventerkaart is het projectgebied onbebouwd. Door het meest oostelijke punt loopt wel een weg. Ten zuidwesten van het projectgebied is de St.-Claeskerk weergegeven. Ten oosten van het projectgebied staan enkele molens. In het noordoosten staat een bebouwing en molen gekarteerd met de opmerking ‘Septentria’.

MEST/17/12/05/16 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Deventerkaart (Cartesius, 2017)

Op de **kaart van Georg Braun en Frans Hogenberg (1581)** is het projectgebied nog steeds onbebouwd en loopt door het meest oostelijke punt een weg. Het terrein wordt deels gebruikt als akker en deels als grasland of heide. Op de huidige stedelijke begraafplaats zijn kortbij het projectgebied twee molens gekarteerd.

MEST/17/12/05/17 - Digitale aanmaak

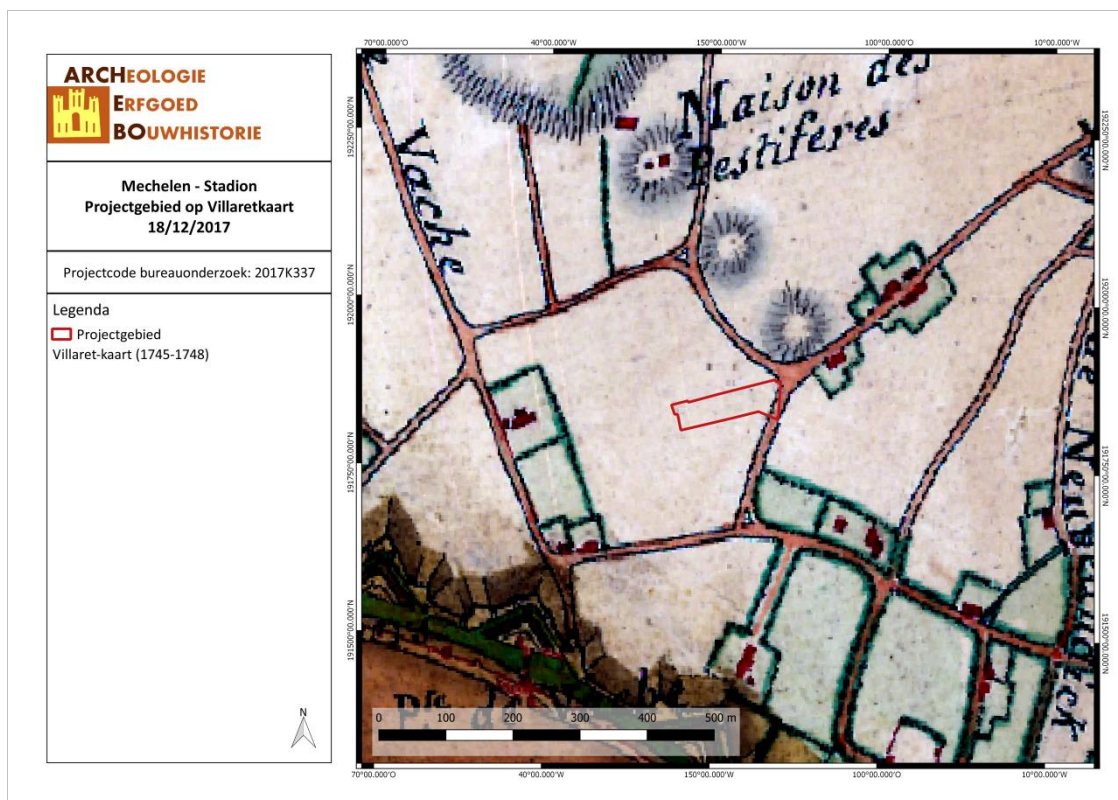
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Braun en Hogenberg (Cartesius, 2017)

De kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel **Villaretkaart (1745-1748)** genoemd, bestrijkt grote delen van het huidige Belgische grondgebied en vertelt ons hoe het landschap erbij lag in het midden van de 18de eeuw. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden.⁸ Op de Villaretkaart is de situatie nog steeds hetzelfde. Ten noorden van het projectgebied bevond zich een '*Maison des Pestifères*' oftewel pesthuisje. De twee molens in het oosten zijn ondertussen verdwenen.

De **Ferrariskaarten (1777)** zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het terrein rond 1777 gebruikt werd als akkerland. De akkers worden begrensd door middel van hagen. De weg die op de Deventer- en Villaretkaart door het oosten van het projectgebied liep, loopt nu ten oosten van het terrein. Het projectgebied is nog steeds onbebouwd. Ten noorden bevindt zich nog steeds het *Pest Huys*.

Ook op het plan in het **primitief kadaster (1830-1834)** is de situatie grotendeels ongewijzigd. Het projectgebied bevindt zich op vier verschillende percelen. Van west naar oost (tegen de noordelijke grens) wordt het projectgebied wel doorkruist door een afwateringsgracht.

⁸ KU Leuven, "Kaart van de Franse ingenieurs-geografen (1745-1748)", geraadpleegd 2 januari 2017, <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo>.

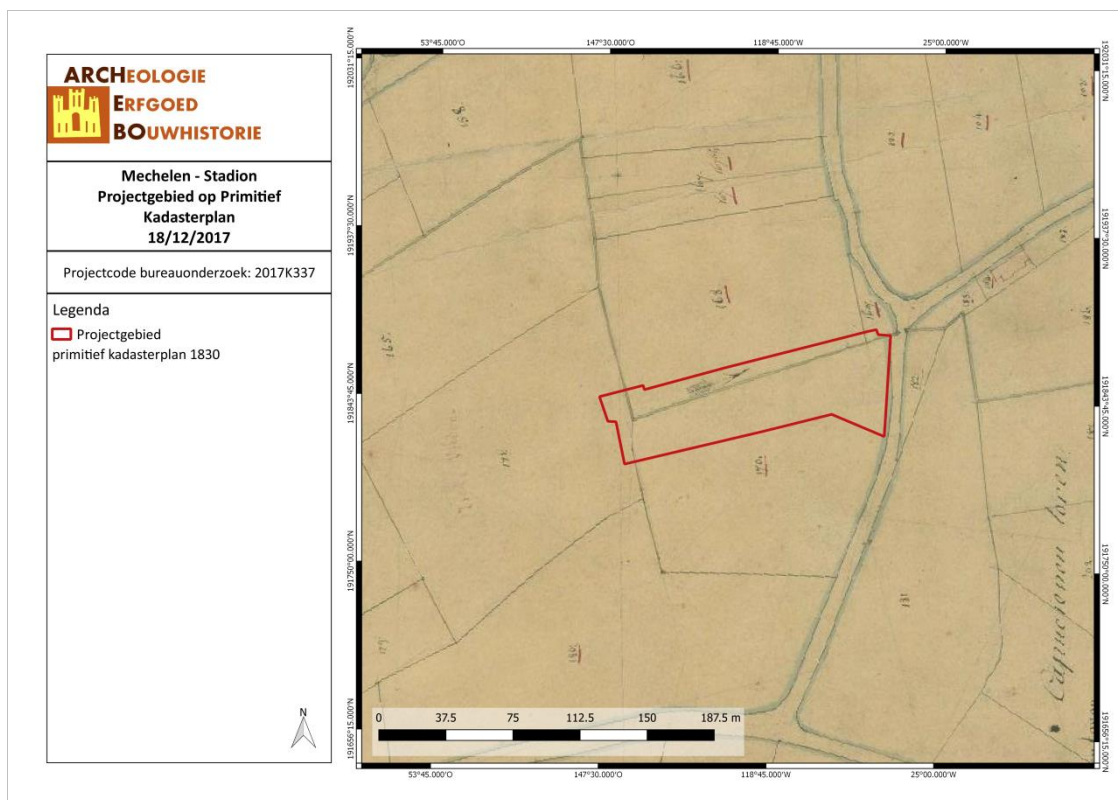
MEST/17/12/05/18 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Villaretkaart (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/19 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/20 - Digitale aanmaak

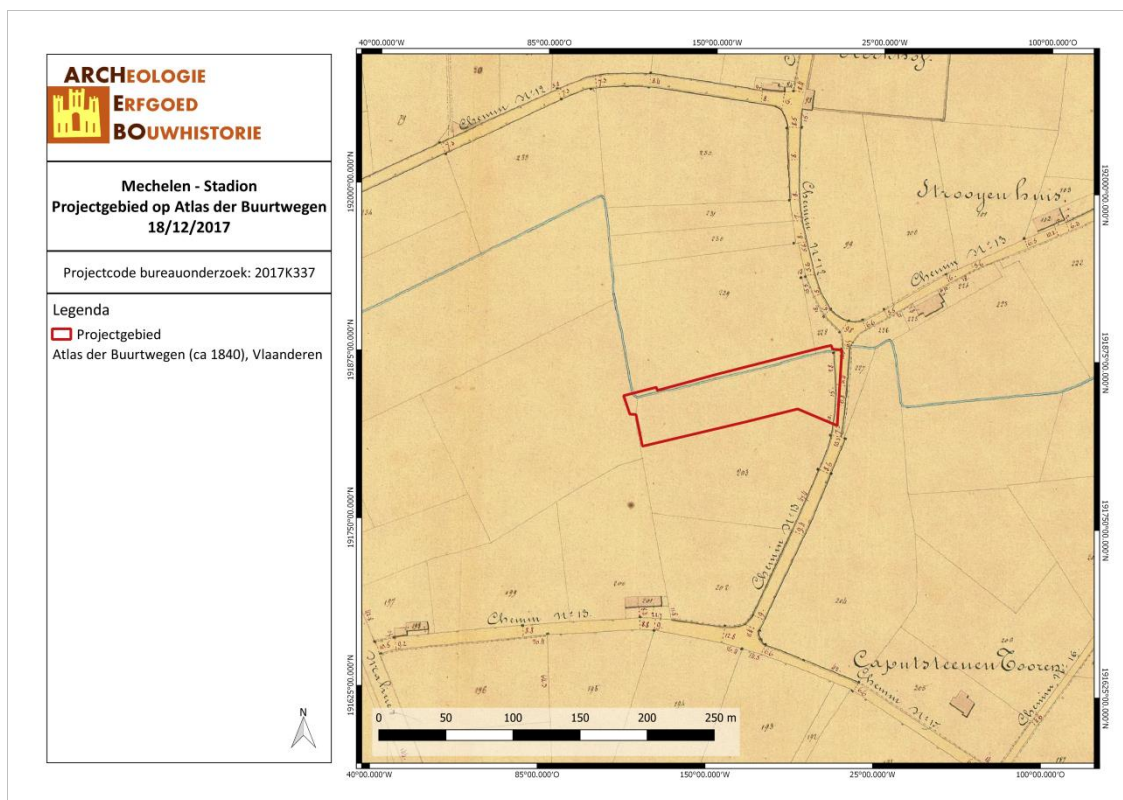
Figuur 33: Situering van het projectgebied op het Primitief Kadasterplan (Cartesius, 2017)

De **Atlassen der Buurtwegen** werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdiensbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (*sentiers*). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁹ Op de kaart in de Atlas der Buurtwegen ligt de afwateringsgracht, die doorheen het projectgebied stroomt, meer in het noorden van het terrein. Het projectgebied is nog steeds onbebouwd. De weg die ten oosten lopen zijn nu benoemd als *Chemin n° 12* en *Chemin n° 13*. Ten zuiden en oosten van projectgebied verschijnt wel de eerste bebouwing.

De kaarten Vandermaelen of **Vandermaelenkaarten** zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "*Carte topographique de la Belgique*", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1 : 20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferriskaarten uit de periode 1771-1778.¹⁰ De Vandermaelenkaart toont dezelfde situatie als de Atlas der Buurtwegen.

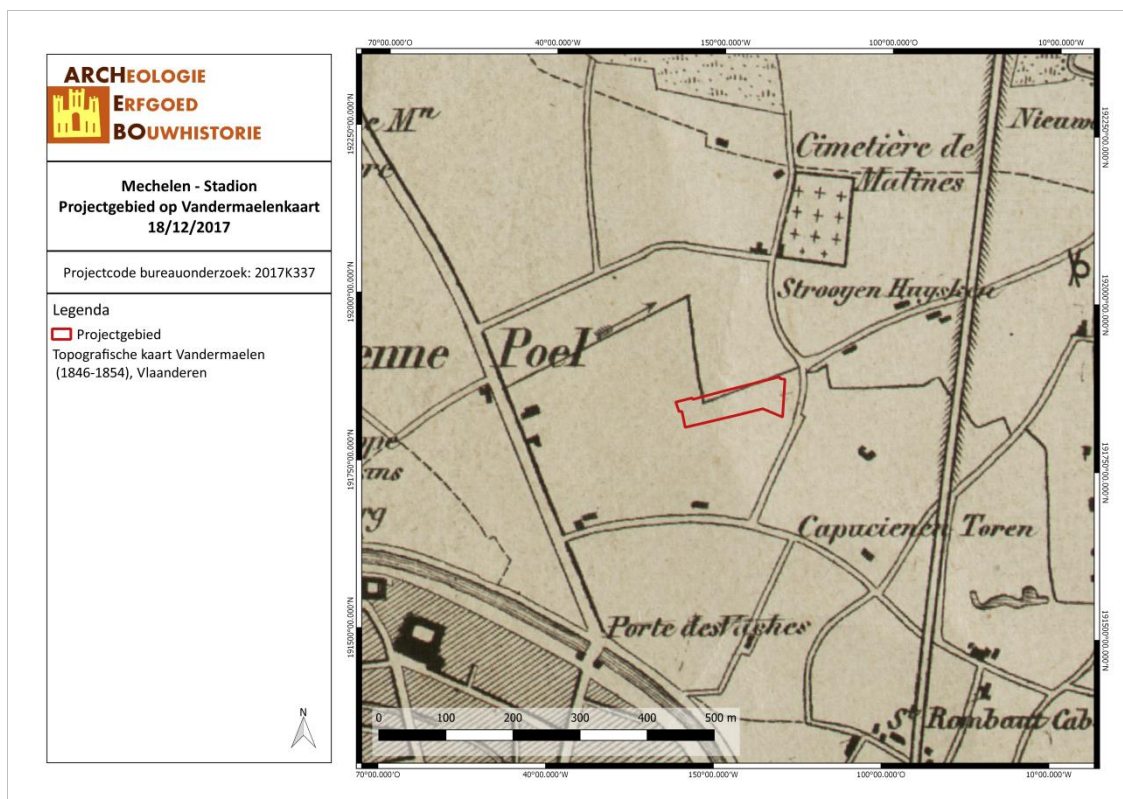
⁹ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

¹⁰ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, Wikipedia, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

MEST/17/12/05/21 - Digitale aanmaak

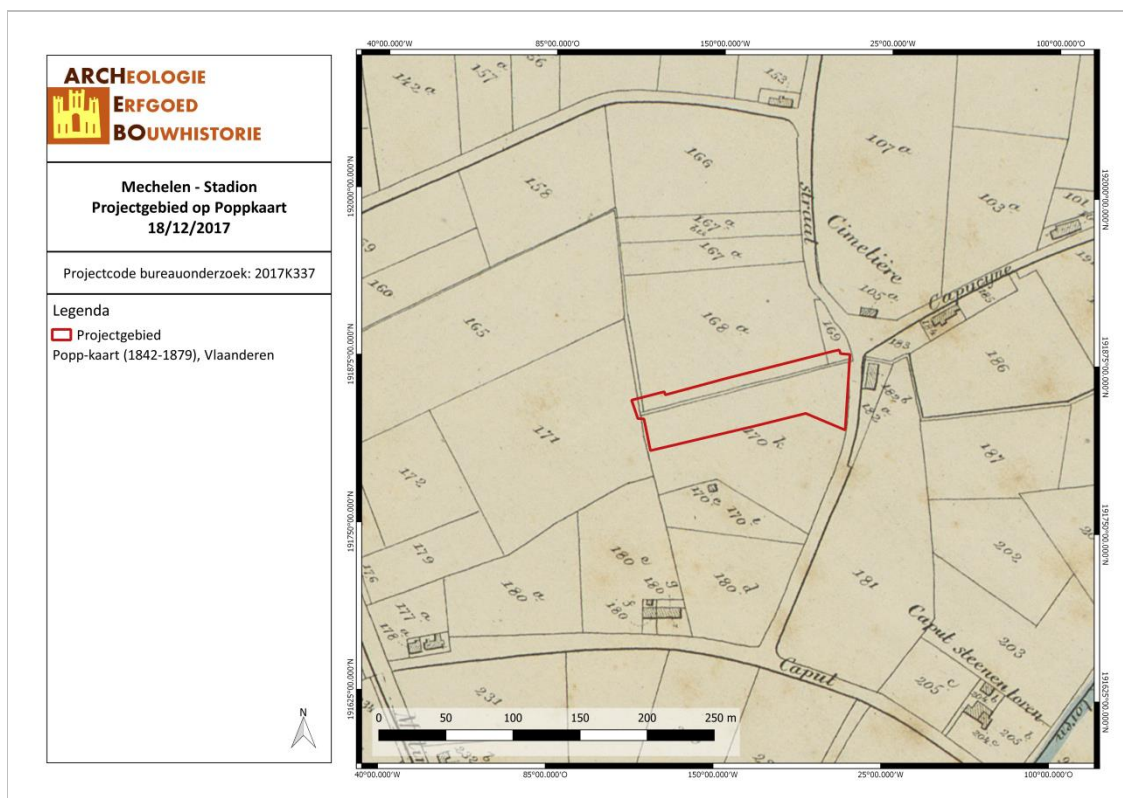
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/22 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017)

Met de **Popp-kaarten** wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Deze kaarten waren een gecommmercialiseerde versie van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. Zij werden gedrukt in lithografie of steendruk. Nadat Philippe Vandermaelen al in 1836 toelating had gekregen om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen, kreeg ook Popp deze toelating in 1842. In de tien jaar daarop maakte hij voor 1700 gemeenten in België de leggers en kadastrale plannen. Door het overlijden van Popp werd zijn *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique* niet afgemaakt. Het projectgebied wordt op de Popp-kaart weergegeven zoals in de Atlas der Buurtwegen. Het projectgebied is nog steeds onbebouwd. Ten zuiden aan de Caputstraat zijn enkele gebouwen gekarteerd. Op het kruispunt in het oosten verschijnt meer bebouwing dan de voorgaande kaarten. Zo is de nog bestaande directeurswoning (est. ca. 1873) gekarteerd.

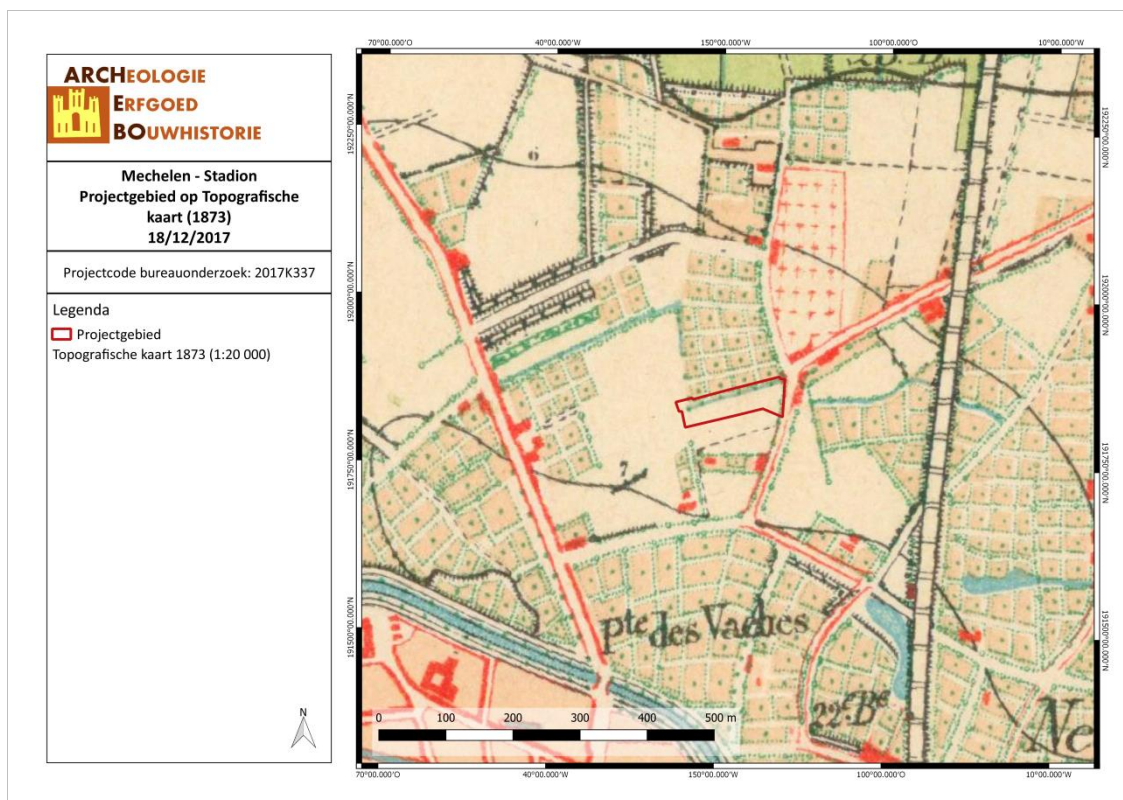
MEST/17/12/05/23 - Digitale aanmaak

Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2017)

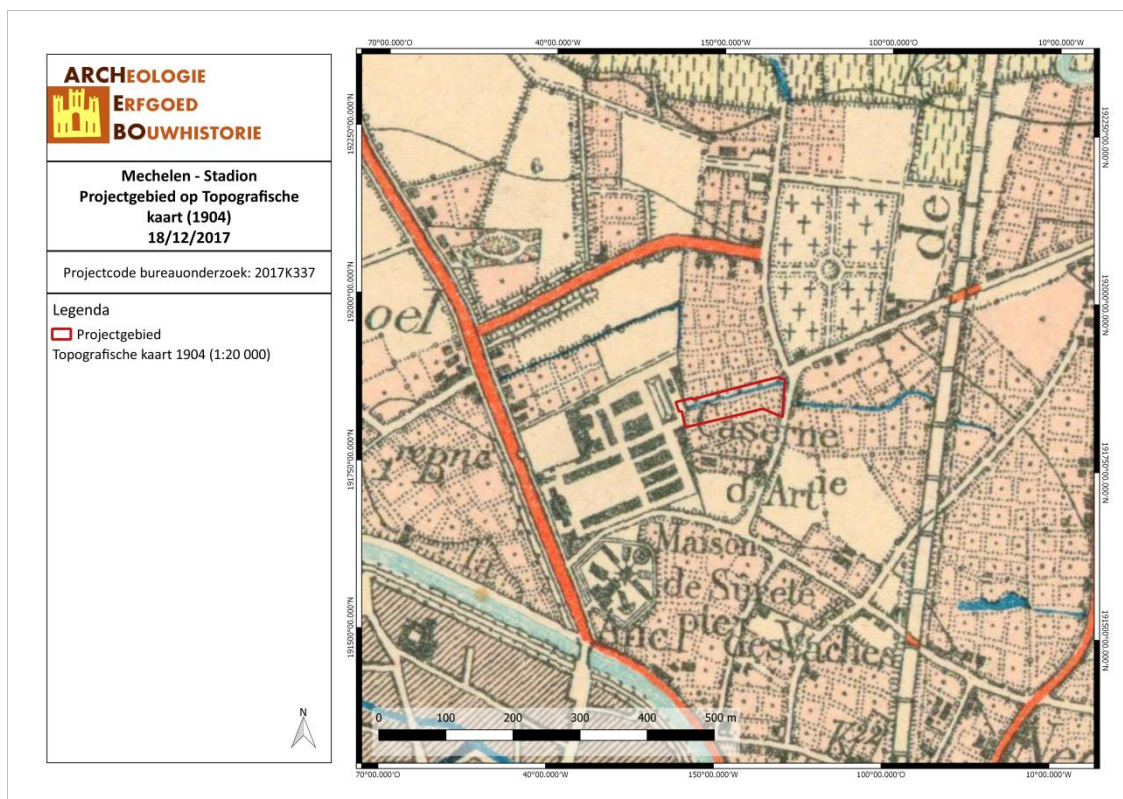
De **topografische kaart** van 1873 toont nog steeds geen bebouwing in het projectgebied. Er wordt wel een overbrugging weergegeven van de afwateringsgracht die over het terrein stroomt. Deze stroomt namelijk onder de weg die ten oosten van het projectgebied ligt. Ten noorden van het projectgebied en doorheen de noordelijke grens lopen stadstuinen(?).

De topografische kaart van 1904 toont het projectgebied volledig ingenomen door stadstuintjes. Het projectgebied wordt op de westelijke percelen ingenomen door de kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel. Het plaatsen van de ruwbouw werd gestart in september 1891, op 3 december 1898 werd de kazerne ingehuldigd. In 1992-1993 werd ze uiteindelijk gesloopt.¹¹ De locatie van de kazerne ten opzichte van het projectgebied verklaart de benaming 'achter de kazerne', die ook wel aan het stadion wordt gegeven.

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel", Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1480>.

MEST/17/12/05/24 - Digitale aanmaak

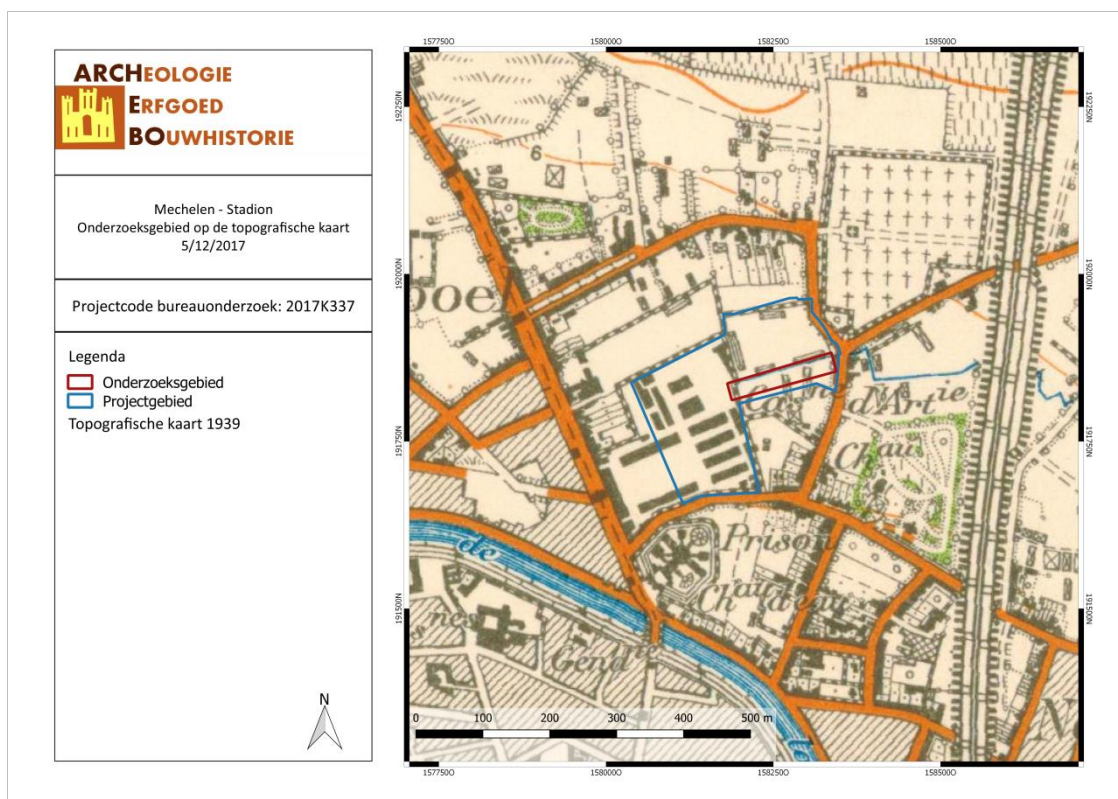
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2017)

MEST/17/12/05/25 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017)

De voetbalclub F.C. Malinois werd opgericht in oktober 1904. Een definitieve locatie werd gevonden in december 1910 achter de Baron Michel kazerne. Door de inspanningen van Francis Dessain (in de kronieken vermeld als 'De Kanunnik', de eerste voorzitter), enkele familieleden en dhr. Van Diepenbeek (van de brouwerij Chevalier-Marin) kon een grond van 2,5 hectare aangekocht worden voor de som van 993,92 Belgische franken. Het stadion 'Achter de Kazerne' wordt op zondag 27 augustus 1911 ingehuldigd tijdens een match tegen Football Club Brugeois.¹²

In het midden van de jaren '10 werd een eerste (houten) tribune gebouwd. In 1925 werd de tribune uitgebreid door links en rechts een aanbouw toe te voegen. Het jaar daarop werd de houten tribune afgebroken en vervangen door een tribune die er hetzelfde uitzag als de linker en rechter aanbouw. Deze tribune zou dienst blijven doen tot 1952.¹³ De constructie uit de jaren '20 is zichtbaar op de topografische kaart van 1939.

MEST/17/12/05/26 - Digitale aanmaak

Figuur 39: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017)

De orthofoto van 1947-1954 toont een tribune op de plaats van de huidige, zuidelijke tribune. Gezien het succes van de club drong een uitbreiding aan. In aanloop van de uitbreidingsplannen kocht het bestuur percelen aan net achter de houten zittribune. Architect Joseph-Louis Stijnen wordt aangesteld voor het ontwerp van een zittribune met een capaciteit van 3.500 tot 3800 plaatsen. Het monumentale gebouw is een lange betonconstructie van maar liefst 108 meter, bekroond door een vrijdragend dak met een spanwijdte van 18 meter. De betonconstructie is bovendien zelfdragend van aard. De werken werden uitgevoerd door aannemer Van den Bulch. Tijdens de werken konden de wedstrijden gewoon doorgaan aangezien de nieuwe tribune achter de oude werd opgetrokken. Op zondag 14 december 1952 wordt ze officieel ingehuldigd.¹⁴

¹² "Op zoek", *Achter de Kazerne* (blog), geraadpleegd 11 december 2017, <https://stadionachterdekazerne.wordpress.com/voor-adk/>.

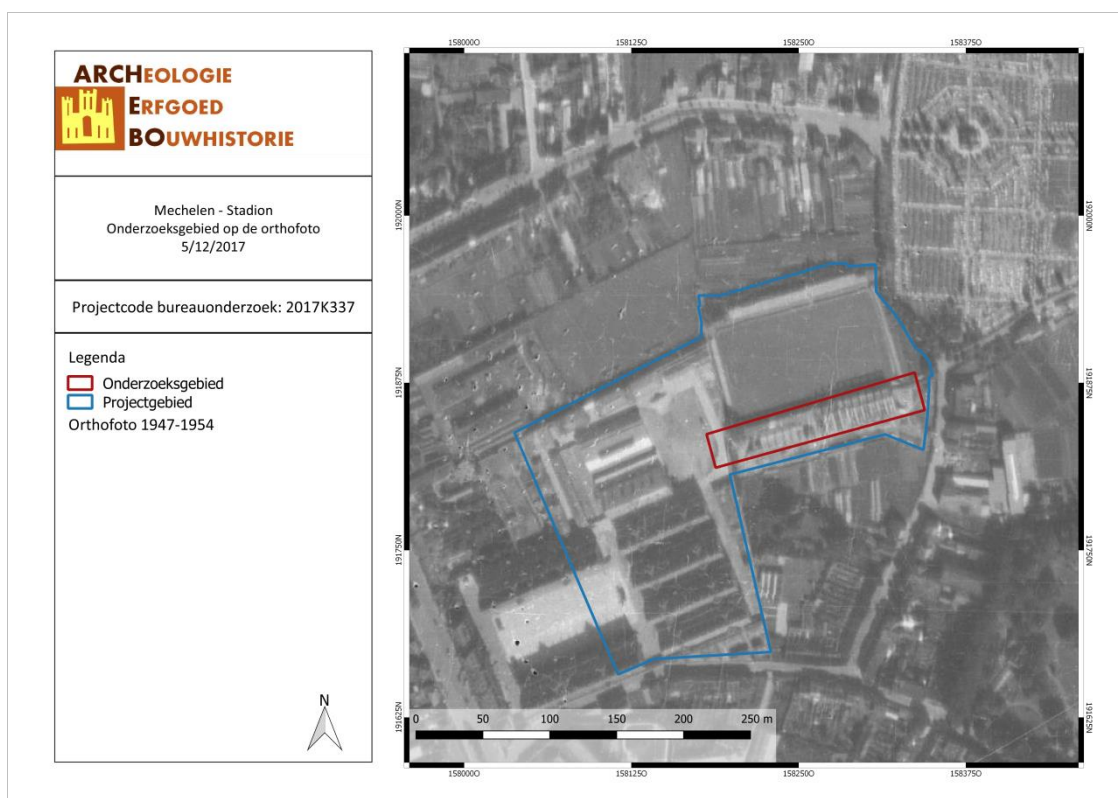
¹³ "Zittribune", *Achter de Kazerne* (blog), 4 juli 2012, <https://stadionachterdekazerne.wordpress.com/hoofdtribune/>.

¹⁴ "Een sportieve terugblik op 1952 – Joseph-Louis Stijnen ontwerpt de zittribune van K.F.C. Malinois", Provincie Antwerpen, geraadpleegd 13 december 2017, https://www.provincieantwerpen.be/nieuws.masterdetail.html/p_detail_url/nl/drem/dienst-

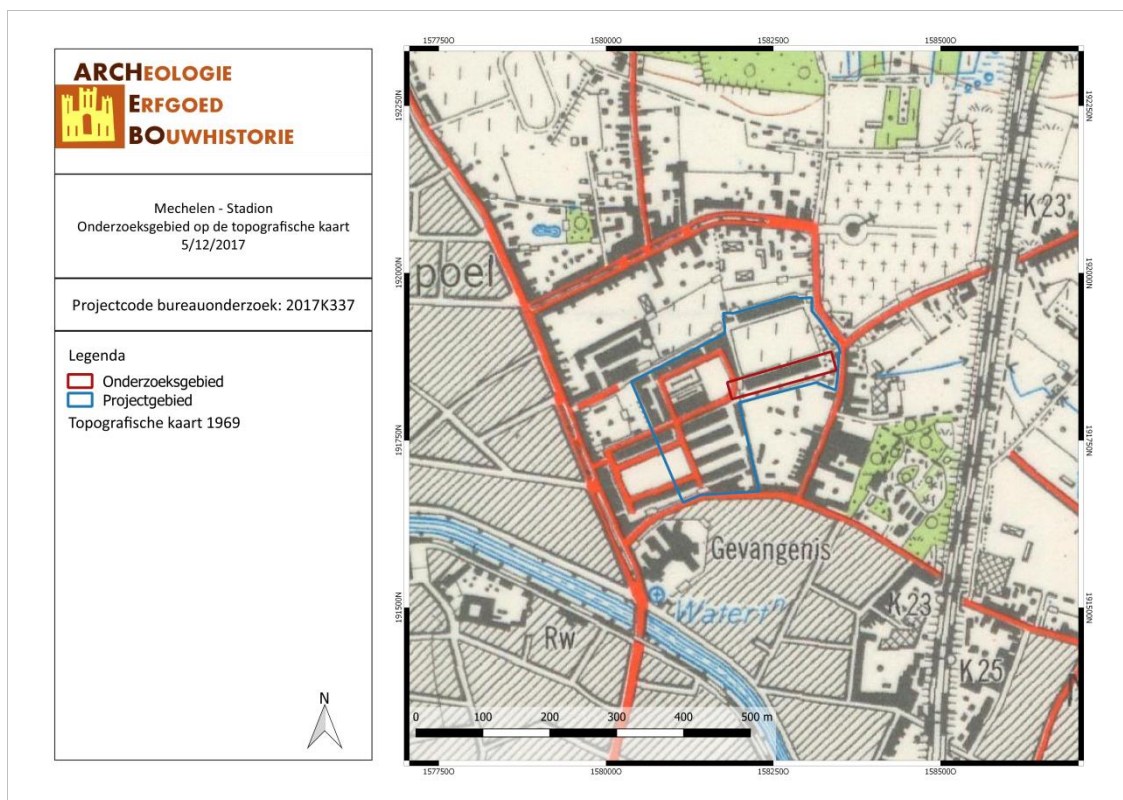
Figuur 40: Foto van de houten zittribune en de jeugdploeg in 1919 (Stadion Achter de Kazerne, 2017).

Deze tribune is ook weergegeven op de topografische kaart van 1969 en op de orthofoto's van 1969-1979 en 1979-1990.

MEST/17/12/05/27 - Digitale aanmaak

Figuur 41: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1947-1954 (Geopunt, 2017)

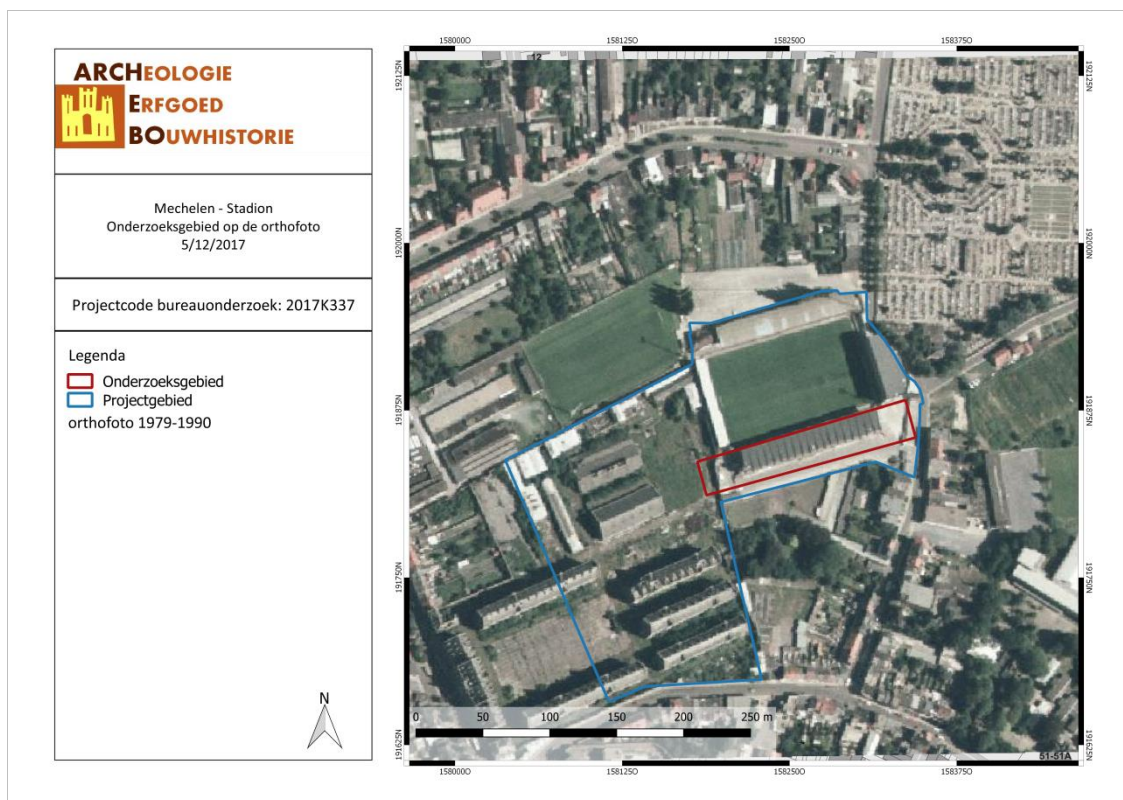
MEST/17/12/05/28 - Digitale aanmaak

Figuur 42: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1696 (Cartesius, 2017)

MEST/17/12/05/29 - Digitale aanmaak

Figuur 43: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1969-1979 (Geopunt, 2017)

MEST/17/12/05/30 - Digitale aanmaak

Figuur 44: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2017)

De bouwhistorische analyse toonde aan dat het gebouw een tiental bouw- en aanpassingsfasen kende. Meerdere aanpassingsfasen zijn mogelijk, maar hiervoor ontbreken de nodige archivalische documenten. Hierdoor zijn verschillende elementen aangeduid als onbepaald. De betonnen skeletstructuur van het originele gebouw werd volledig behouden (1952).

Figuur 45: Foto van de nieuwe zittribune, noorden in 1952 (Malinwa VZW, 2017).

Figuur 46: Foto van de westelijke hoek van het hoofdgebouw in, na 1952 (Felixarchief, 2017).

In een volgende fase werd de onderbouw van de gelijkvloerse verdieping afgewerkt in de periode 1967-1970. Deze verdieping zal uiteindelijk niet minder dan vijf aanpassingsfasen (1981-1986, 2002, 2003, 2006 en 2012) ondergaan. Oorspronkelijk werden de gaanderijen enkel gebruikt ter connectie met de bovenste verdiepingen van de tribune aan de noordzijde. In de periode 1992-1996 viel de beslissing om bijkomende lokalen te creëren in deze gaanderij. Elk lokaal komt overeen met de compartimenten van de betonnen structuur. Deze structuur werd geïntegreerd in de afwerking van de lokalen. De ramen omvatten de gehele breedte en hoogte van de toevoegingen. Aan de noordzijde, werd in 1985 beslist om de hoogte rijen van de tribune te vervangen door loges. De structuur in vooral gipsplaten omvat een

centrale gang met origineel 19 loges. Momenteel telt de toevoeging 17 loges door de inname van een keuken en nutslokaal. Het loge-gedeelte kende verschillende renovaties sinds de constructiefase. Wanneer en in hoeverre dit gebeurde kon niet exact vastgesteld worden door de individuele verantwoordelijkheden van de loge-eigenaars.¹⁵

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig was sinds de eerste helft van de 20ste eeuw tot nu. De huidige zittribune werd opgericht in 1952. Voorheen bestonden de tribunes uit tijdelijke constructies. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een 18de-eeuws pesthuis (CAI-locatie 103462) en van een 18de-eeuwse molen (CAI-locatie 103473), sporen van een Laatmiddeleeuws Lusthof (CAI-locatie 103324), niet nader gedateerde massieve muurresten (CAI-locatie 209321), Vroegmesolithisch, lithisch materiaal (CAI-locatie 166233), een laatmiddeleeuwse afvalput met verschillende soorten aardewerk, niet nader gedateerde funderingen en kelders van een klooster (CAI-locatie 156212), sporen van een 16de-eeuwse egalisatielaag (CAI-locatie 162337), een 16de-eeuwse beerput (CAI-locatie 150392), een reeks Laatmiddeleeuwse grachten (CAI-locatie 159156), een 17de-eeuwse beerput, 19de-eeuwse puinlagen en pijlers in baksteenmetselwerk (CAI-locatie 160063), 19de-eeuwse muurresten van de herbergen (CAI-locatie 163769), een beerkelder, een 16de-eeuwse zandstenen muur met bakstenen fundering van een huis (CAI-locatie 209279), 17de-eeuws rood aardewerk, wit Maaslands aardewerk, steengoed uit Raeren, Siegburg, en Westerwald en majolica (CAI-locatie 156311) en tenslotte sporen van een 17de-eeuws klooster (CAI-locatie 102447).

Op basis van deze gegevens kunnen archeologische sporen aanwezig zijn binnen het plangebied. Echter door de bouw van de tribune kunnen deze sporen verstoord geraakt zijn. De potentiële sporen kunnen zover teruggaan als de Steentijd.

¹⁵ Jan Claesen e.a., "CHE-rapport Mechelen - Stadion", CHE-rapport (Kortenaken: ARCHEBO bvba, december 2017).

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van KV Mechelen een archeologienota opgemaakt voor het AFAS-stadion van KV Mechelen aan de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen. De huidige zittribune zal gesloopt worden om plaats te maken voor een nieuwe tribune dat zal bestaan uit vier verdiepingen en een entresol tussen verdieping 1 en 2. Er komt geen kelderverdieping. De verdiepingen zullen verbonden worden met de andere nieuwe delen van het stadion. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6 526 m².

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het projectgebied vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw tot nu.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een 18de-eeuws pesthuis (CAI-locatie 103462) en van een 18de-eeuwse molen (CAI-locatie 103473), sporen van een Laatmiddeleeuws Lusthof (CAI-locatie 103324), niet nader gedateerde massieve muurresten (CAI-locatie 209321), Vroegmesolithisch, lithisch materiaal (CAI-locatie 166233), een laatmiddeleeuwse afvalput met verschillende soorten aardewerk, niet nader gedateerde funderingen en kelders van een klooster (CAI-locatie 156212), sporen van een 16de-eeuwse egalisielaag (CAI-locatie 162337), een 16de-eeuwse beerput (CAI-locatie 150392), een reeks Laatmiddeleeuwse grachten (CAI-locatie 159156), een 17de-eeuwse beerput, 19de-eeuwse puinlagen en pijlers in baksteenmetselwerk en (CAI-locatie 160063), 19de-eeuwse muurresten van de herbergen (CAI-locatie 163769), een beerkelder, een 16de-eeuwse zandstenen muur met bakstenen fundering van een huis (CAI-locatie 209279), 17de-eeuws rood aardewerk, wit Maaslands aardewerk, steengoed uit Raeren, Siegburg, en Westerwald en majolica (CAI-locatie 156311) en tenslotte sporen van een 17de-eeuws klooster (CAI-locatie 102447).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw tot nu. Aan de hand van de topografische kaarten en orthofoto's uit de 20ste eeuw is de bebouwing te zien. Op de topografische kaart van 1904 is nog geen bebouwing te zien, deze verschijnt pas op de kaart van 1939. In het midden van de jaren '10 werd dan ook een eerste tribune gebouwd en verder uitgebreid in de jaren '20. In 1952 werd de huidige tribune gebouwd, was te zien is op de orthofoto van 1947-1954, op de topografische kaart van 1969 en op de orthofoto's van 1969-1979 en 1979-1990.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitend gemaakt worden in de te verwachten structuren. De potentiële sporen kunnen zover teruggaan als de Steentijd.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande tribune, is er verstoring van de bodem mogelijk. Het bestaande gebouw heeft het bodemarchief vermoedelijk verstoord tussen circa 1,8 meter (fundamentsplaat) en 12 meter (fundamentpalen) onder het maaiveld. Andere verstoringen in het verleden zijn niet in kaart te brengen. Verdere grote verstoringen van het bodemarchief zullen verwacht worden met het plaatsen van drie nieuwe liftkokers, van de funderingsplaat (ca. 1,8 meter) en de funderingspalen (ca. 12-15 meter diepte).

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgever, KV Mechelen, de zuidelijke tribune gesloopt worden en zal een nieuwe tribune gebouwd worden voor het AFAS-stadion aan de Kleine Nieuwedijkstraat 53 in Mechelen. Het nieuwe gebouw zal bestaan uit vier verdiepingen en een entresol tussen verdieping 1 en 2. Er komt geen kelderverdieping. De verdiepingen zullen verbonden worden met de andere delen van het stadion. De totale oppervlakte van het projectgebied is ca. 6 526 m².

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft in hoofdzaak sporen van een 18de-eeuws pesthuis (CAI-locatie 103462) en van een 18de-eeuwse molen (CAI-locatie 103473), sporen van een Laatmiddeleeuws Lusthof (CAI-locatie 103324), niet nader gedateerde massieve muurresten (CAI-locatie 209321), Vroegmesolithisch, lithisch materiaal (CAI-locatie 166233), een laatmiddeleeuwse afvalput met verschillende soorten aardewerk, niet nader gedateerde funderingen en kelders van een klooster (CAI-locatie 156212), sporen van een 16de-eeuwse egalisatielaag (CAI-locatie 162337), een 16de-eeuwse beerput (CAI-locatie 150392), een reeks Laatmiddeleeuwse grachten (CAI-locatie 159156), een 17de-eeuwse beerput, 19de-eeuwse puinlagen en pijlers in baksteenmetselwerk en (CAI-locatie 160063), 19de-eeuwse muurresten van de herbergen (CAI-locatie 163769), een beerkelder een 16de-eeuwse zandstenen muur met bakstenen fundering van een huis (CAI-locatie 209279), 17de-eeuws rood aardewerk, wit Maaslands aardewerk, steengoed uit Raeren, Siegburg, en Westerwald en majolica (CAI-locatie 156311) en tenslotte sporen van een 17de-eeuws klooster (CAI-locatie 102447).

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied gebouwen stonden vanaf de eerste helft van de 20ste eeuw tot nu. Aan de hand van de topografische kaarten en orthofoto's uit de 20ste eeuw is de bebouwing te zien. Op de topografische kaart van 1904 is nog geen bebouwing te zien, deze verschijnt pas op de kaart van 1939. In het midden van de jaren '10 werd dan ook een eerste tribune gebouwd en verder uitgebreid in de jaren '20. In 1952 werd de huidige tribune gebouwd, was te zien is op de orthofoto van 1947-1954, op de topografische kaart van 1969 en op de orthofoto's van 1969-1979 en 1979-1990.

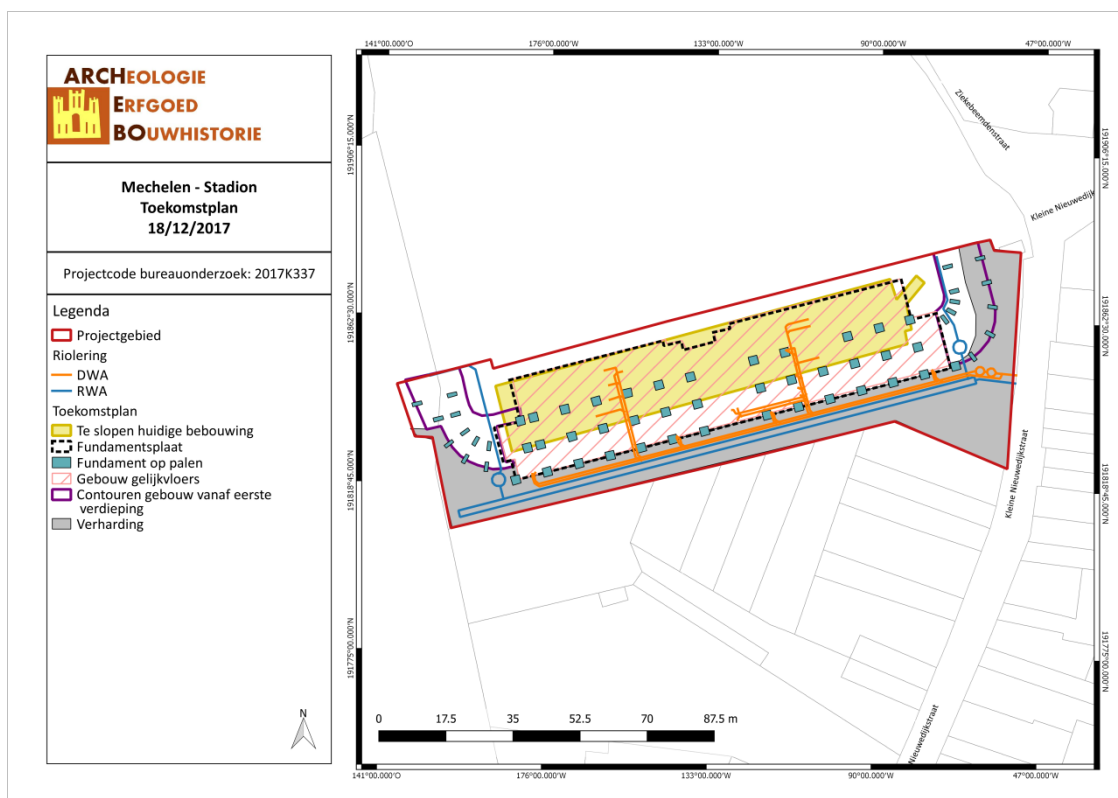
Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als OB, onder bebouwing. Ook de omgeving van het onderzoeks- en projectgebied wordt gekarteerd als OB.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het plangebied zal door 'KV Mechelen' het zuidelijk deel van de tribune gesloopt worden en vervangen worden door een nieuw gebouw met vier verdiepingen en een tussenverdieping tussen niveau 1 en 2. Het gebouw krijgt geen kelderverdieping. De verdiepingen zullen verbonden worden met de andere delen van het stadion.

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Wel zijn Vroegmesolithisch materiaal, sporen van een Lusthof, een afvalput met verschillende soorten aardewerk, een reeks grachten en, sporen van een egalisatielaag, een beerput en een zandstenen muur met bakstenen fundering uit de 16de eeuw, een beerput, sporen van een klooster en verschillende soorten aardewerk uit de 17de eeuw, sporen van een pesthuis en van een molen uit de 18de eeuw, puinlagen en pijlers in baksteenmetselwerk, muurresten van de herbergen en een beerkelder uit de 19de eeuw en tenslotte niet nader gedateerde massieve muurresten en niet gedateerde funderingen en kelders van een klooster.

Gedurende zeker de 20ste eeuw is de bodem verstoord door de constructie van de huidige tribune. Het is moeilijk om in te schatten hoe zwaar de bodem hierdoor is verstoord. Op basis van oude documenten is de huidige bodemarchief tot een diepte van circa 1,8 meter verstoord door fundamentsplaten en tot 15 meter diepte door de huidige funderingspalen.

MEST/17/12/05/31 - Digitale aanmaak

Figuur 47: Synthesepan met aanduiding van de historische bebouwing en de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2017)

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er geen verder archeologisch onderzoek dient te gebeuren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Acke, B., B. Bartholomieux, en R. Trommelmans. "Archeologienota, Mechelen Elektriciteitsstraat". Archeologienota. Ingelmuster, 2016.

Bogemans, Frieda. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - kaartblad 23, Mechelen*. Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 1996.

Claesen, Jan, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Annelien Sys, Evelien Audenaert, en Kevin Bouckaert. "CHE-rapport Mechelen - Stadion". CHE-rapport. Kortenaken: ARCHEBO bvba, december 2017.

Claus, A., en E. Verbeke. "Archeologienota Mechelen, Kapelleblokstraat". Archeologienota. Gent, 2017.

Gysseling, Maurits. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*. Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960.

Laga, Pieter, Stephen Louwye, en Stéphane Geets. *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*. Geologica Belgica 4, 2001.

Van Uytven, Raymond. *De geschiedenis van Mechelen: van Heerlijkheid tot Stadsgewest*. Tielt: Lannoo, 1995.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Directeurswoning". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 14 december 2017. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1466>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 17 januari 2017. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Kazerne Luitenant-Generaal Baron Michel". Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1480>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Mechelen extra muros". Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120411>.

"Een sportieve terugblik op 1952 – Joseph-Louis Stynen ontwerpt de zittribune van K.F.C. Malinois". Provincie Antwerpen. Geraadpleegd 13 december 2017. https://www.provincieantwerpen.be/nieuws.masterdetail.html/p_detail_url/nl/drem/dienst-erfgoed/nieuws/een-sportieve-terugblik-op-1952--joseph-louis-stynen-ontwerpt-de.html.

"Op zoek". *Achter de Kazerne* (blog). Geraadpleegd 11 december 2017. <https://stadionachterdekazerne.wordpress.com/voor-adk/>.

"Zittribune". *Achter de Kazerne* (blog). Geraadpleegd 11 december 2017. <https://stadionachterdekazerne.wordpress.com/hoofdtribune/>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	6
Figuur 4: Foto 1: Het stadion vanuit westelijke hoek (ARCHEBO bvba, 6-12-2017).....	8
Figuur 5: Foto 2: Het stadion vanuit westelijke hoek, verharding (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)	8
Figuur 6: Foto 3: De gaanderijen met lokalen (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)	8
Figuur 7: Foto 4: De huidige tribune (ARCHEBO bvba, 6-12-2017)	8
Figuur 8: Bestaande toestandsplan (AE+ architecten, december 2017)	9
Figuur 9: Snede A-A bestaande toestand (AE+ architecten, december 2017)	10
Figuur 10: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	10
Figuur 11: Snede A-A van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017).....	11
Figuur 12: Fundamentsplan van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017)	12
Figuur 13: Grondplan van het nieuwe gebouw (AE+ architecten, december 2017)	13
Figuur 14: 3D-impressie van het geplande gebouw (AE+ architecten, november 2017)	14
Figuur 15: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)	14
Figuur 16: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).....	15
Figuur 17: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017)	16
Figuur 18: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2017)	16
Figuur 19: Mechelen aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)	17
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).....	18
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017)	19
Figuur 22: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)	19
Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017)	20
Figuur 24: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017)	21
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).....	21
Figuur 26: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).....	22
Figuur 27: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017)	23
Figuur 28: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)	24
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Deventerkaart (Cartesius, 2017)	26
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de kaart van Braun en Hogenberg (Cartesius, 2017)	27
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Villaretkaart (Geopunt, 2017)	28
Figuur 32: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017)	28
Figuur 33: Situering van het projectgebied op het Primitief Kadasterplan (Cartesius, 2017)	29
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).....	30
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017)	30
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2017)	31
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2017).....	32
Figuur 38: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017).....	32
Figuur 39: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017).....	33
Figuur 40: Foto van de houten zittribune en de jeugd ploeg in 1919 (Stadion Achter de Kazerne, 2017).	34
Figuur 41: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1947-1954 (Geopunt, 2017).....	34
Figuur 42: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1696 (Cartesius, 2017).....	35
Figuur 43: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1969-1979 (Geopunt, 2017).....	35
Figuur 44: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2017).....	36
Figuur 45: Foto van de nieuwe zittribune, noorden in 1952 (Malinwa VZW, 2017).	36
Figuur 46: Foto van de westelijke hoek van het hoofdgebouw in, na 1952 (Felixarchief, 2017).	36

Figuur 47: Syntheseplan met aanduiding van de historische bebouwing en de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2017)	40
---	----

7 PLANNENLIJST

MEST/17/12/05/1 - Digitale aanmaak.....	6
MEST/17/12/05/2 - Digitale aanmaak.....	6
MEST/17/12/05/3 - Digitale aanmaak.....	10
MEST/17/12/05/4 - Digitale aanmaak.....	14
MEST/17/12/05/5 - Digitale aanmaak.....	15
MEST/17/12/05/6 - Digitale aanmaak.....	16
MEST/17/12/05/7 - Digitale aanmaak.....	17
MEST/17/12/05/8 - Digitale aanmaak.....	18
MEST/17/12/05/9 - Digitale aanmaak.....	19
MEST/17/12/05/10 - Digitale aanmaak.....	20
MEST/17/12/05/11 - Digitale aanmaak.....	21
MEST/17/12/05/12 - Digitale aanmaak.....	21
MEST/17/12/05/13 - Digitale aanmaak.....	22
MEST/17/12/05/14 - Digitale aanmaak.....	23
MEST/17/12/05/15 - Digitale aanmaak.....	24
MEST/17/12/05/16 - Digitale aanmaak.....	26
MEST/17/12/05/17 - Digitale aanmaak.....	27
MEST/17/12/05/18 - Digitale aanmaak.....	28
MEST/17/12/05/19 - Digitale aanmaak.....	28
MEST/17/12/05/20 - Digitale aanmaak.....	29
MEST/17/12/05/21 - Digitale aanmaak.....	30
MEST/17/12/05/22 - Digitale aanmaak.....	30
MEST/17/12/05/23 - Digitale aanmaak.....	31
MEST/17/12/05/24 - Digitale aanmaak.....	32
MEST/17/12/05/25 - Digitale aanmaak.....	32
MEST/17/12/05/26 - Digitale aanmaak.....	33
MEST/17/12/05/27 - Digitale aanmaak.....	34
MEST/17/12/05/28 - Digitale aanmaak.....	35
MEST/17/12/05/29 - Digitale aanmaak.....	35
MEST/17/12/05/30 - Digitale aanmaak.....	36
MEST/17/12/05/31 - Digitale aanmaak.....	40